

V

TYÖLLISYYTTÄ JA TYÖELÄMÄN UUDISTA- MISTA KÄSITTELEVÄ VALIOKUNTA

107. TÄYSTYÖLLISYYSOHJELMAN LAATIMINEN

Pihlavan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Sosialidemokratian Suunta-ohjelmassa todetaan:

"Kaikilla kansalaisilla tulee olla oikeus työhön. Täystyöllisyys tulee turvata taloudellisesta kehityksestä riippumatta. Täystyöllisyyden parantaminen ja eteneminen täystyöllisyyteen ei ole mahdollista ilman pitkäjänteistä ja suunnitelmallista tavoitteiden asettamista."

Täystyöllisyydellä tulee ymmärtää jokaisen työhaluisen ihmisen pysyvää oikeutta halutessaan ansaita omalla työllään elantonsa ihmisarvoisella tavalla työkykynsä suomissa puitteissa.

Uuden teknologian kehittyessä perinteisten työpaikkojen lukumäärä tulee vähenemään, siksi työn käsitettä tulee laajentaa. Työn käsitteeseen tulee kuulua kaikki toiminta, joka tehdään yhteiskunnan tai toisen ihmisen hyväksi. Tämä edellyttää mm. julkisten palvelujen lisäämistä.

Jotta Sosialidemokraattisen Puolueen asettama tavoite täystyöllisyydestä voidaan toteuttaa, Pihlavan Sos.-dem. Työväenyhdistys r.y. esittää puoluekokoukselle

- että puoluekokous päättää antaa puoluetoimikunnan tehtäväksi laatia työohjelma täystyöllisyyden saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi alkavan puoluekokouksen aikana,
- että ohjelma tehdään tunnetuksi laajan keskustelukampanjan avulla ja
- että ohjelman toteuttamiseksi aloitetaan neuvottelut muun työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Täystyöllisyyden asettaminen politiikan tavoitteeksi kuuluu sosialidemokratian keskeisiin periaatteisiin. Lähtökohtana on ihmisen luovuttamaton oikeus mielekkääseen ja ihmisarvoiseen työhön sekä riittävään toimeentuloon. Tämä periaate on sosialidemokraattisen ja porvarillisen yhteiskunta- ja ihmiskäsityksen tärkeimpiä erottavia tekijöitä. Porvarillisen talouspolitiikan periaatteisiin kuuluu nähdä työvoima vain yhtenä tuotannontekijänä, jonka arvo mitataan sen tuottaman taloudellisen hyödyn perusteella, ilman että siihen sisältyvää inhimillistä elementtiä pidettäisiin tärkeänä.

Puoluetoimikunta toteaa, ettei Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säädös kansalaisten oikeudesta työhön ole toteutunut tyydyttävällä tavalla. Ponnisteluja kohti täystyöllisyyttä on jatkettava ja voimistettava.

Raju yhteiskuntamuutos, kapitalistinen tuotantojärjestelmä ja maamme asema kansainvälisen markkinatalouden piirissä ovat johtaneet siihen, että työttömyys myös Suomessa näyttää vakiintuneen huolestuttavan korkealle tasolle. Vaikka kyseessä ei kaiken aikaa olekaan sama muuttumaton joukko ihmisiä, on 100.000 suuruista perustyöttömyyttä pidettävä hälyttävän korkeana.

Työllisyys- ja työvoimapolitiikan hoito ei puoluetoimikunnan käsityksen mukaan ole ollut riittävän suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Työllisyysmäärärahoja käytetään usein epätarkoituksenmukaisella tavalla. Niiden määrällistä mitoittamista ei ole onnistuttu tyydyttävällä tavalla rytmittämään työllisyystilanteessa tapahtuvien todellisten vaihtelujen mukaan. Näin varoja jää toisaalla käyttämättä, kun taas toisaalla voi syntyä huomattavaa vajausta. Tähän on osaltaan johtanut liiallinen byrokratia asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Työvoimaviranomaisten toi-

mivaltuudet ja työnjako muiden hallinnonalojen kanssa ovat monessa suhteessa puutteellisesti järjestettyjä.

Puoluetoimikunta yhtyy käsitykseen, että täystyöllisyydestä on puhuttu lähinnä periaatteellisella ja julistuksellisella tasolla, ilman että huomiota olisi riittävästi kiinnitetty käytännön ratkaisujen etsimiseen. Puoluetoimikunta yhtyy aloitteessa tehtyihin esityksiin.

108. TYÖVOIMAPOLITIIKKA

Vallilan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Työllisyystilanne on Suomessa heikentynyt voimakkaasti 1970-luvulla. Vuosina 1976—1979 työttömänä oli keskimäärin 133500 henkilöä eli 5,9 % työvoimasta. Kaikkiaan työttömyysaste on vaihdellut voimakkaasti suhdannevaihteluiden mukana. Osalle kansalaisia tämä on merkinnyt taloudellista ja sosiaalista ahdingoa ja kaiken oman elämän suunnittelun estymistä.

SDP on työväenpuolueena asettanut tavoitteekseen täystyöllisyyden ja vaatinut, että kaikille työkykyisille taataan perusoikeutena työkykyä ja -kokemusta vastaavaa työtä. Kuitenkin on voitu arvioida, että nykyisin toimenpitein ei edes 1960- ja 1970-luvun alkupuoliskon työllisyystasoa voida saavuttaa 1980-luvun alkupuolella. Tilannetta ovat omiaan kärjistämään paitsi automatisointi myös työttömyyden rakenteessa tapahtuneet muutokset: naisten, nuorten ja muiden ensi kertaa työmarkkinoille tulevien sekä pitkäaikaistyöttömien ja sosiaalisesti työrajoitteisten osuus kaikista työttömistä on jatkuvasti noussut.

Ongelmana myös työvoiman kysynnän ja tarjonnan alueelliset erot ovat korostuneet. Talouspolitiikkaa ja kansantalouden voimavaroja ei ole pystytty asetettujen tavoitteiden mukaisesti painottamaan ja kohdentamaan työllisyystilanteen parantamiseksi.

Työvoimahallinto ja työnvälitys eivät ole pystyneet vastaamaan tilanteen vaatimuksiin: työvoiman alueellista liikkuvuutta ei ole onnistuttu edistämään, on syntynyt yksityisiä vain työvoiman vuokrausta harjoittavia liikkeitä, työnvälitys ulkomaantöihin yleensä tai pohjoismaidenkaan välillä ei ole toiminut tyydyttävästi.

Tässä yhteydessä on korostettava hallitusmuodossa määriteltyä valtion valvontavelvollisuutta työvoiman tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi työmarkkinoilla. Tarvittaessa julkisen sektorin olisi myös lisättävä työllistämisosuuttaan täystyöllisyyden saavuttamiseksi.

Edellä mainittuun viitaten Vallilan Sos.-dem. Työväenyhdistys esittää,

että puolue entistä voimakkaammin ja selkeisiin tuloksiin pyrkien työskentelisi täystyöllisyyden saavuttamiseksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 107 antamaansa lausuntoon ja katsoo, ettei aloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

109. TOIMENPIDEOHJELMA TÄYSTYÖLLISYYDEN SAAVUTTAMISEKSI

Lahten eteläinen sos.-dem. yhdistys r.y:n aloite

Työttömyys on jatkuvasti vaikea ongelma Suomessa. Pitkään jatkuneen työttömyyden heijastusvaikutuksia ei pitkällä tähtäyksellä voida kuin arvioida. Yli 100 000 työttömän olotilaan ollaan turruttu. Näin suuri työttömyyden määrä vaikuttaa välillisesti ja välittömästi satoihin tuhansiin suomalaisiin.

Selvityksiä työttömyyden tilasta on tehty. Myös ennustuksia työttömyyden kehityksestä on riittävästi. Sen sijaan ohjelmat työttömyyden poistamiseksi ovat harvemmassa. Tämä välinpitämättömyys on johtamassa jopa siihen, että erityisesti oikeiston taholla ollaan jo luovuttu täystyöllisyyden tavoitteesta. Suuri osa oikeistoa pitää täystyöllisyyden saavuttamista utopiana.

Työttömyys kohdentuu ensi sijassa nuoriin, ikääntyneisiin, työrajoitteisiin ja naisiin. Mitataan työttömyyttä prosentuaalisesti tai määrällisesti se on ympäri maatamme vaikea ongelma. Silti alueellisiakaan ohjelmia työttömyyden poistamiseksi ei ole. Valtion ja kuntien töillä ei työttömyys poistu kapitalistisessa yhteiskunnassa. Vastuu ja suunnitelmat työttömyyden poistamiseksi jakaantuu liian monelle taholle valtion, kuntien, elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan byrokratioissa. Lopputuloksena on, että perustuslain takaama työllisyysturva on jäänyt käytännössä korulauseeksi. Työntekijöiden irtisanomissuoja on myös osoittautunut hyvin heikoksi.

SDP:n työllisyyspoliittiset tavoitteet täystyöllisyyden saavuttamiseksi ovat hajallaan eri ohjelmissa ja esimerkiksi Suunta-ohjelmassa ylimalkaisia. Myös olosuhteet ovat muuttuneet ohjelmien laatimisen jälkeen. Eli jos ei ole yhteiskunnassamme yleensääkään selkeitä lyhyen ja pitkän tähtäimen ohjelmia täystyöllisyyden saavuttamiseksi maassamme, niin tilanne ei ole kovin paljon parempi puolueemme osalta.

Edellä olevan perusteella esitämme aloitteenamme,

että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikuntaa valmistelemaan lyhyen ja pitkän tähtäimen ohjelman täystyöllisyyden saavuttamiseksi maassamme, ja että puolueemme vaatisi vastaavanlaisen ohjelman laatimista koko yhteiskuntaamme velvoittavaksi perustuslakiin nojautuvaksi valtakunnalliseksi työllisyysohjelmaksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 107 antamaansa lausuntoon ja katsoo, ettei aloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

110. TYÖTTÖMYYSTURVAJÄRJESTELMÄN UUDISTAMINEN

Suur-Helsingin Sosialistiseura r.y:n aloite

1970-luvun laman mukanaan tuoma voimakas rakenteellinen työttömyys jäänee teknologisen ja taloudellisen kehityksen takia pysyväksi niin kauan kun kapitalistinen talous- ja yhteiskuntajärjestelmä on vallalla. Kymmeniin, jopa satoihin tuhansiin nouseva pysyvästi työttömien joukko muodostaa ongelman, jonka ratkaisemisen tulee olla yhteiskunta- ja talouspolitiikan tärkein tehtävä. Ongelman ensisijaisen ratkaisun tulee luonnollisesti olla työttömien työllistäminen. Kuitenkaan ei voida sulkea silmiä siitä tosiasialta, ettei yhteiskunta voi kapitalistisessa markkinataloudessa toteuttaa täystyöllisyyttä — työttömyys on suurta jopa korkeasuhdanteen aikana, minkä takia täystyöllisyyttä ei voi toteuttaa ilman syvälleläyviä sosialistisia uudistuksia. Kapitalismin krooninen työttömyys onkin nostanut perustoimeentulon työttömille takaavan järjestelmän luomisen erääksi työväenliikkeen keskeiseksi tavoitteeksi.

Suomen työttömyysturvajärjestelmä perustuu työttömyyskassoihin sekä valtion maksamiin työttömyyskorvauksiin. Työttömyyskorvauksilla pyritään turvaamaan niiden työttömien toimeentulo, jotka eivät nuoruuden, maatalous- yms. yrittäjyyden, työmarkkinoilta poissaolon tai muun vastaavan syyn takia ole saavuttaneet kassa-avustuksen edellyttämää kuuden kuukauden kassajäsennyyttä. Myös pitkäaikaistyöttömät, joiden työttömyysaika ylittää kassa-avustusten maksimajan, kuuluvat työttömyyskorvausjärjestelmän piiriin. Työttömyyskorvausjärjestelmä perustuu vuonna 1971 annettuihin työttömyysiakiin ja -asetukseen sekä ennen kaikkea työvoimaministeriön antamiin em. säädösten soveltamisohjeisiin.

Työttömyyskorvausjärjestelmän toiminta on viime aikoina saanut osakseen voimakasta kritiikkiä. Matti Mikkola on väitöskirjassaan "Työttömyysturvan ehdoista" (SLY A-Sarja n:o 141/1979) osoittanut, että viranomaiskäytäntö on kehittänyt työttömyyskorvauksen myöntämiselle ehtoja, jotka ovat jo joko suorastaan lainvastaisia tai joille ei ole mitään tukea laissa tai asetuksessa. Professori Mikael Hidenin johtama työvoimaministeriön asettama toimikunta on 2.4. 1979 antamassaan mietinnössä osoittanut, että sekä useat työllisyysasetuksen säännökset että työvoimaministeriön antamat sovellutusohjeet ovat työllisyyslain, hallitusmuodon takaamien kansalaisten perusoikeuksien ja Suomen allekirjoittamien kansainvälisten sopimusten vastaisia. Myös korkeimmat oikeusvalvontaviranomaiset, oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamiehet ovat joutuneet puuttumaan työttömyyskorvausjärjestelmässä ilmeneviin lainvastaisuuksiin.

Työttömyyskorvausjärjestelmän perustana oleva työllisyyslaki — myös työllisyyslakikomitean syksyllä 1980 esittämä uusi ehdotus työllisyyslaiksi — on sanamuodoltaan väljä puitelaki. Järjestelmän tosiasiallinen sisältö muodostuu työttömyysasetuksen säännöksistä sekä ennen kaikkea työvoimaviranomaisten antamista sovellutusohjeista. (Mainittakoon, ettei viimeksi mainittuja edes julkaista asetuskokoelmassa). Nykyinen tilanne merkitsee lainsäädäntövallan tosiasiallista luisumista pois kansanvaltaisesti valitulta eduskunnalta virkakoneistolle ja siihen vaikuttaville etupiireille. Nykytilanteessa työvoimaviranomaiset luovat itse sovellettavat oikeusohjeet, soveltavat niitä itse sekä ratkaisevat säännösten soveltamisesta tehdyt valitukset. Valitustie tuomioistuimiin työvoimaministeriön päätöksistä on katkaistu työllisyyslain säännöksellä. Parlamentaarisien kansanvallan keskeinen periaate, jonka mukaan kansanvaltaiset elimet tekevät keskeiset poliittiset ratkaisut sekä päättävät kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista hallintoviranomaisten soveltaessa parlamentin hyväksymiä lakeja, ei toteudu työttömyyskorvausjärjestelmässä. Liioin ei toteudu se oikeusvaltiolle asetettava vaatimus, että kansalaisilla on mahdollisuus saattaa elämäänsä syvästi vaikuttavat viranomaispäätökset puolueettoman tuomioistuimen harkittavaksi.

Nykyinen järjestelmä on johtanut sekä työttömien oikeuksia loukkaavan lakiin perustumattoman hallintokäytännön että epä-tarkoituksenmukaisen työvoimapolitiikan syntymiseen. Työttömyyskorvauksia hylätään perusteilla, joita laki ei tunne, ja jotka eräissä tapauksissa ovat suorastaan lain, perustuslain sekä kansainvälisten sopimusten vastaisia. Viranomaisten omaksuma työvoimapolitiittinen linja heijastaa suoraan työnantajien näkemyksiä. Myös menettely työttömyyskorvausasioita käsiteltäessä on epätasapuolinen. Esimerkiksi työstä eronneen työntekijän eroamisperusteen asiallisuus ratkaistaan yksinomaan toisen osapuolen eli työnantajan näkemysten perusteella — ja työnantajat katsovat harvoin antavansa perusteltuja syitä lopettaa työsuhde. Valitusmenettelyssä eivät toteudu alkeellisimmatkaan oikeus-suojan takeet. Hakija joutuu tekemään valituksensa ilman, että hän on tietoinen hylkäämisen perusteista, valitus menee viranomaiselle, joka itse on antanut sovellettavat säännöt ja kaiken huipuksi valituksen käsittelyaika on niin pitkä, että työtön joutuu olemaan lähes vuoden epä-tietoisena ja ilman perustoimeentuloa.

Eräiltä tahoilta on julkisuudessa esitetty puheenvuoroja, joiden mukaan työttömyyskortistoissa olisi työnhakijoita, jotka eivät asiallisesti sinne kuuluisi. Näitä epäilyksiä voidaan — aiheetta — esittää niin kauan, kun työttömyysturvajärjestelmä ei takaa lainmukaisten ja oikeiden korvauspäätösten saavuttamista.

Sosialidemokraattinen Puolue on aina korostanut yksilön oikeutta työhön — alkeellisinkin oikeudenmukaisuus vaatii, että yksilö, jolle tätä oikeutta ei toteuteta, saa mahdollisuuden riittävään perustoimeentuloon, ilman että tämä kyseenalaisella hallintokäytännöllä ja epäkansanvaltaisilla työvoimapolitiittisilla päätöksillä estetään. Työllisyyslakikomitea on ehdottanut, että työttö-

myyysturvasta säädettäisiin erityisellä työttömyysturvalailla. Suur-Helsingin Sosialistiseura r.y. esittää,

että vuoden 1981 puoluekokous velvoittaa SDP:n eduskunta- ja hallitusryhmät yksin tai yhdessä muiden poliittisten ryhmien kanssa ryhtymään toimenpiteisiin työttömyysturvajärjestelmän uudistamiseksi työttömyysturvalailla seuraavien periaatteiden pohjalta:

Järjestelmän on taattava jokaiselle, joka on halukas ottamaan vastaan normaalina työaikana tehtävää, hakijan työkyvyn, koulutuksen, perheolot yms. seikat huomioon ottaen sopivaa, työtaisteluvapaata ja vähimmäispalkkatasonmukaista työtä, oikeus työttömyyskorvaukseen, jos hänelle ei voida osoittaa tällaista työtä.

Sikäli, kun korvauksen hakijalle asetetaan alueellisen liikkuvuuden, työhistorian yms. seikkojen suhteen erityisedellytyksiä, on niiden oltava perustuslain ja kansainvälisten sopimusten mukaisia ja niiden perusteiden tulee ilmetä työllisyyslaista — asetuksella tai viranomaispäätöksillä ei tällaisia ehtoja pidä voida antaa, koska työvoimapolitiittisten perusratkaisujen sekä yksilön oikeuksiin puuttumisen on kuuluttava yksinomaan parlamentaarille päättäjille.

Työttömyyskorvauksen hakijalle annettava kielteinen päätös on perusteltava niiden hyvän hallintokäytännön vaatimusten mukaisesti, jotka ilmenevät hallintomenettelylakiehdotuksesta. Hakijalla on oltava mahdollisuus valittaa päätöksestä laillisuusperusteella — valitusmenettelyn tulee kohdella hakijaa ja päätöksen tehnyttä viranomaista tasapuolisesti ja valitustien tulee päättyä puolueettomaan tuomioistuimeen, viime kädessä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Mikäli valituskieltoja asetetaan, niitä ei saa asettaa siten, että valittaminen ainakin yhteen virkakoneiston ulkopuoliseen puolueettomaan elimeen estyy. Lisäksi on tutkittava tarve ja mahdollisuus luoda erityisiä valituselimiä kuten sairausvakuutus- ja eläkejärjestelmissä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Työttömyysturvajärjestelmän uusimisen tarve on ilmeinen ja yleisesti tunnustettu. Asiaa on pyritty selvittämään useassa komiteassa, toimikunnassa ja työryhmässä. Seläista ratkaisumallia, josta voitaisiin päästä riittävän laajaan yksimielisyyteen, ei kuitenkaan ole vielä löytynyt. Erään keskeisen perusongelman muodostaa kahden työttömyysturvajärjestelmän erilaisuus mm. siinä, että työttömyyskorvaukset ovat tarveharkintaisia, kun taas työttömyyskassojen maksamat työttömyysavustukset eivät ole. Ratkaisua mutkistaa vielä hallinnollinen hajanaisuus. Työttömyyskassa-asiat kuuluvat sosiaali- ja terveystoimialalle ja työttömyyskorvausasiat työvoimaministeriölle.

Aloitteessa kiinnitetään huomiota lähinnä työttömyyskorvausjärjestelmässä ilmenneisiin epäkohtiin. Työttömyyskorvausasioissa on päätöksentekijänä työvoimatoimiston yhteydessä toimiva työvoimatoimikunta, johon kuuluu yhtä monta työntekijä- ja työnantajapiirejä edustavaa jäsentä. Puoluetoimikunnan käsityksen mukaan aloitteessa esitettyä näkemystä, jonka mukaan ratkaisut tehtäisiin yksipuolisesti työnantajien näkemysten perusteella, ei voida yleistää.

Puoluetoimikunta yhtyy siihen aloitteessa mainittuun käsitykseen, että valitusmenettely työttömyyskorvausasioissa kaipaa pikaisen korjauksen. Tällä hetkellä valitusviranomaisena toimii työvoimaministeriö, jonka antamiin varsin seikkaperäisiin ohjeisiin käytäntö työttömyyskorvausasioissa toisaalta perustuu. Ministeriö Joutuu tuomariksi tavallaan omassa asiassaan. Valittajan oikeusturva ei näin toteudu tyydyttävällä tavalla. Asiaan on kiinnittänyt huomiota myös parlamentaarinen työllisyyslainsäädäntökomitea.

Puoluetoimikunta pitää huomattavana epäkohtana työttömyyskorvausjärjestelmän tiukkaa ja kaavamaista tulosi-donnaisuutta. Työttömän puolison tulojen ylittäessä vain markallakin säädetyn enimmäistulorajan oikeus työttömyyskorvaukseen lakkaa kokonaan. Mikäli tarveharkintaisuus halutaan säilyttää, olisi voitava soveltaa tulorajoissa liukuvaa asteikkoa.

Puoluetoimikunta yhtyy myös siihen aloitteessa mainittuun käsitykseen, että työttömyyskorvausratkaisut perustuvat aivan liian suuressa määrin virkamiesten antamiin ohjeisiin. Oikeampi linja olisi ottaa tarkemmat säännökset työllisyyslakiin ja -asetukseen.

Suur-Helsingin Sosialistiseuran aloite on olennaisilta osiltaan yhdenmukainen puoluetoimikunnan käsityksen kanssa.

111. JULKISEN SEKTORIN TYÖLLISTÄMISMAHDOLLISUUDET JA -TAVOITTEET JA NIIDEN KANSANTALOUDELLISET EDELLYTYKSET

Kruunuhaan Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Palkkatyösektori ja vallitseva työllisyys nojaavat yhteiskunnassamme pääasiassa nk. tuotannollisiin (markkinavoimaisiin) työpaikkoihin. Toinen keskeinen työnantaja on julkinen sektori, valtio ja kunnat. Viime aikoina harjoitettu talouspoliittinen keskustelu on pahimmillaan saattanut kyseenalaiseksi lähes kaiken sellaisen palkkatyön, joka rahoitetaan julkisista varoista — verotuksen kautta. Kysymys on viime kädessä mm. sosiaaliturvan, sosiaalipalvelujen, terveydenhuollon ja opetustoimen työpaikoista.

Yleisen työllisyystilanteen heikkeneminen ei juurikaan vaikuta sen työpanoksen kysyntään ja tarpeeseen, johon ko. julkinen sektori vastaa. Ns. tekemätöntä työtä löytyy lähes rajattomasti esim. lasten päivähoidosta, vanhusten huollosta, omaehtoisen kulttuurin alueelta jne.

SDP onkin perinteisesti ajanut ns. hyvinvointipalvelujen, yhteiskunnallisen sosiaaliturvan, terveyspalvelujen jne. voimakasta lisäämistä sekä palvelujen perusteista lähtien että työllisyyspoliittisesti perustellen. Vasta-argumentit löytyvät yleensä kansantaloudelliselta puolelta: emme voi markkinamekanismin alamäessä lisätä julkisia menoja.

Tavoite on vastata kansalaisten lisääntyviin ei-materiaalisiin tarpeisiin ja samalla luoda ihmisille tarpeellisia ja mielekkäitä työpaikkoja.

Edellä esitettyyn viitaten Kruununhaan Sos.dem. Yhdistys esittää,

että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan huolehtimaan seuraavista toimenpiteistä:

selvitetään perustelut ja edellytykset kasvattaa julkisten palvelujen määrää ja kustannuksia (myös valtion budjetin prosentista osuutta markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta)

arvioidaan kansantaloudelliset edellytykset ja taloudellisia rakenteita koskevat muutosvaatimukset edellä mainituille tavoitteille

otetaan kantaa julkisten sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalvelujen kustannusrakenteeseen (valtio, kunnat, asiakkaat, työnantajat jne.)

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

112. VALTION PALVELUKSESSA OLEVAN HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄN LISÄÄMINEN

Joensuun Työväenyhdistys r.y:n aloite

Valtion palveluksessa olevan henkilökunnan määrä on kasvanut 1970-luvun loppupuolella keskimäärin vain 1.1. % vuodessa. Tästäkin lisäyksestä valtaosa on kohdistunut työopimussuhteisiin työntekijöihin, joiden joukossa on paljon myös osa-aikaista henkilökuntaa. Virkasuhteisten osalta vuosittainen kasvu on ollut keskimäärin vain 0.6 % vuodessa. Määrällisesti valtion henkilökunta on kasvanut vuosittain n. 1 000 hengellä (1981 nettoli säys 972 henkeä).

Valtion palveluksessa olevan henkilökunnan kasvun vähäisyyttä korostaa se, että 1970-luvulla on perustettu uusia valtion laitoksia, eräitä laitoksia on valtiollistettu ja monet laitokset ovat huomattavasti laajentuneet, mm. oppilaitokset opiskelijamääriensä ja palvelulaitokset asiakaskuntansa osalta. Niinpä valtion laitosten henkilökunnan määrän kasvu ei ole vastannut lainkaan todellista tarvetta, mikä on heikentänyt laitosten toimivuutta ja palvelutasoa. Erityisesti henkilökunnan kasvun lähes täydellinen pysähtyminen on vaikeuttanut uusien kasvavien laitosten toimintaa ja saattanut nämä eriarvoiseen asemaan vanhempien parempiresurssisten laitosten kanssa: niiden henkilökunnan kohtuuttoman työpaineen vuoksi ja käyttäjät heikompien palveluiden vuoksi.

Valtion laitosten henkilökunnan kasvun pysädyttäminen juuri samanaikaisesti suurimpana työttömyysaikana on ollut myös erittäin heikkoa työllisyyspolitiikkaa. Erityisesti työttömyysaikoina juuri valtion tulisi tarjota uusia työpaikkoja. On myös nähtävissä, että teollisuus ja liike-elämä tulevat entistä kiihtyvämällä vauhdilla mm. automatisoinnin vuoksi vähentämään työvoimaa. Lähivuosina julkinen sektori ja erityisesti palvelutehtävät tulevat olemaan tärkein työvoimaa tarvitseva ja toimittavasti myös tarjoava sektori.

Koska valtion laitoksilla ei viime vuosina ole ollut mahdollisuuksia vakinaisen henkilökunnan saantiin, ovat ne joutuneet turvautumaan tilapäiseen henkilökuntaan. Lähinnä valtion virastotyöjärjestelmä, jonka avulla sijoitetaan työttömiä henkilöitä valtion palvelukseen, on tarjonnut lisähenkilökuntaa ja jossain määrin myös harjoittelija- ja opiskelijoiden kesätyöjärjestelmä sekä siviilipalvelumiesjärjestelmä. Vuonna 1979 työmäärärahoilla palkattuja oli valtion palveluksessa 36 300 henkeä (valtion palveluksessa oli yhteensä 196 607 henkeä). Työvoimaministeriöstä onkin tullut merkittävin työvoiman ohjaaja, mikä on johtanut työvoiman epätarkoituksenmukaiseen ja suunnittelemattomaan käyttöön.

Tilapäisen, virasto- tai muussa lyhytaikaisessa työsuhteessa olevan henkilökunnan määrä on monessa laitoksessa noussut varsin korkeaksi, jopa puoleen koko henkilökunnasta. Vaikka näin on kaunistettu sekä valtion laitosten henkilökuntalukuja että työttömyyslukuja niin toiminnallisesti parannus ei ole ollut läheskään määrällistä vastaava mm. seuraavista syistä:

- laitokset eivät voi juuri vaikuttaa siihen kuinka paljon, milloin ja minkä tasoisia virastotyöntekijöitä ne saavat
- virastotyösuhteen kesto aika voi olla 9 kk, johon on mahdollista saada korkeintaan 3 kk jatkoaikaa, lisäksi virastotyösuhteessa olevista 80 % on osapäiväisessä työsuhteessa (20 t/v)
- työsuhteen lyhyydestä johtuen työntekijät vaihtuvat jatkuvasti, eivätkä he ehdi riittävän hyvin oppia tehtäviään
- virastotyöntekijöillä ei useinkaan ole tehtäviinsä soveltuvaa koulutusta ja vain harvoin aikaisempaa työkokemusta alalta

- uuden henkilökunnan jatkuva koulutus ja ohjaus vie kohtuuttomasti vakinaisen henkilökunnan aikaa
- harjoittelija- ja kesätyösuhteessa olevien työsuhde on vielä lyhyempi, yleensä vain 3 kk, ja tämä aika menee pääosaltaan ko. henkilöiden koulutukseen
- laitosten palvelu- ja suoritustasoa laskee se, että vakinaisen henkilökunnan riittämättömyyden vuoksi tilapäisellä henkilökunnalla joudutaan teettämään vaativampia tehtäviä, mihin heidän koulutuksensa ja kokemuksensa antaa valmiudet

Tilapäisen henkilökunnan käytöstä johtuvana epäkohtana voidaan myös pitää sitä, että vain murto-osa valtion palveluksessa olevasta henkilökunnasta valikoituu tehtäviinsä julkisen haun ja pätevyytensä perusteella ja valtaosa uudesta henkilökunnasta on sijoittunut valtion palvelukseen erilaisten erikoisjärjestelyjen kautta. Tämä on vaarantanut kansalaisten oikeudenmukaista, pätevyyteen ja sopivuuteen perustuvaa valikoitumista tehtäviinsä sekä parhaan mahdollisen työntekijän saamista kuhunkin tehtävään.

Valtion henkilökuntapolitiikkaa kehitettäessä tulisi huomioida mm., että

- henkilökuntapolitiikan tulisi perustua toiminnan tehokkuuden vaatimukseen ja henkilökunnan suunnitelmalliseen käyttöön
- henkilökunnan määrää lisättäessä tulisi huomioida hallinnon alan todellinen henkilökuntatarve ja mm. eri hallintosektoreilla tapahtuvat organisatoriset muutokset tulisi huomioida henkilökuntarakenteessa
- pysyvien tehtävien hoitamista varten tulisi saada pysyvää henkilökuntaa: pysyviä tehtäviä hoitavat tilapäiset toimihenkilöt tulisi vakinaistaa ja uusia työpaikkoja tulisi perustaa välttämätöntä tarvetta vastaavasti
- työvoimahallinnon määrärahoja tulisi ohjata osittain myös pysyvän henkilökunnan palkkaukseen eri hallinnonhaarojen käyttöön
- henkilökuntatilanteen parantaminen tulisi aloittaa voimakkaimmin työvoimapulasta kärsivistä sektoreista, mm. opetus- ja tutkimusaloista sekä palvelutehtävistä

Edellä esitettyihin perusteluihin viitaten Joensuun Työväenyhdistys esittää,

että puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin valtion laitosten henkilökuntatilanteen parantamiseksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 111 antamaansa lausuntoon ja sen edellyttämiin selvityksiin sekä yhtyy aloitteeseen. Puoluetoimikunta pitää tärkeänä aloitteessa mainitun tilapäisen henkilökunnan käytön ja eri hallinnon alojen todellisen henkilökuntatarpeen keskinäisen suhteen ja epäkohtien selvittämistä.

113. TULOEROJA TASAAVA PALKKA- JA ELÄKEPOLITIikka

Kellokosken Työväenyhdistys r.y:n aloite

Kellokosken Työväenyhdistys r.y. on päättänyt esittää puoluekousaloitteen, joka koskee palkka- ja eläkepolitiikkaa.

Tällä hetkellä Suomessa on vasemmiston pyrkimyksistä huolimatta erittäin suuret palkkaerot. Palkkahaitari on suurimmillaan yksityisen palveluksessa olevien keskuudessa, mutta myös julkisyhteisöjen palkkaerot ovat tuntuvat.

Sosialidemokraattien tulee harjoittaa sellaista palkkapolitiikkaa, joka selvästi korjaa vallitsevan tulonjaon vinoutumaa. Taloudellisesti kurjimmassa asemassa ovat naisvaltaisten alojen työntekijät sekä yksityisten että julkisyhteisöjen piirissä. On erittäin merkityksellistä korostaa juuri sosialidemokraattien taholta myös pienipalkkaisten vastuuta. Oikeisto vetoaa koulutuksen mukanaan tuomiin vastuullisiin tehtäviin, joista usein maksetaan suhteeton korvaus verrattuna esim. tekstiiliteollisuudessa vallitsevaan palkkatasoon.

Palkkojen korotuksissa tulee suosia saman suuruisia markkamääräisiä korotuksia, jolloin tuloerot edes jossain määrin kapenevät. Nykyisin suosittu ns. sekalinja ei ole riittävästi huomioinut tulonjaossa olevaa vinoutumaa. Sosialidemokraattisen Puolueen tulee entistä selvemmin ajaa solidaarista palkkapolitiikkaa, joka suosii perinteisten työläisammattien lisäksi myös alempia toimihenkilöitä. Voimakkaammalla verotuksella voidaan tuloeroja tasata ylemmissä tuloryhmissä, mutta nykyisin käytetty verotuspolitiikka kaipaav tarkennusta.

Suuresta palkkahaitarista johtuen myös eläkepolitiikka on vinoutunut. Suuret työeläkkeet tulevat niille, joilla jo työssä ollessaan on suuret tulot ja näin myös omaisuutta vanhuuden varalle. Eläkejärjestelmän tulee selvemmin pyrkiä tietyn toimeentulon takaavaan eläkkeeseen kuin työssäoloajan ansiotason säilyttämiseen. Mielestämme sosialidemokraattien tulee pyrkiä markkamääräisen eläkekaton saamiseen (esim. 3.000 mk) sekä vanhemman ikäluokan eläketason nostamiseen.

Esitämme,

että Sosialidemokraattinen Puolue ottaa selvän kannan tuloeroja tasaavaan palkka- ja eläkepolitiikkaan.

Puoluetoimikunnan lausunto:

SDP:n puoluekokouksen v. 1975 Jyväskylässä hyväksymässä työelämän uudistamisohjelmassa* todetaan: "Tuloerojen kaventamiseksi on solidaarista palkkapolitiikkaa edelleen jatkuvasti kehitettävä. Kysymys ei kuitenkaan ole vain palkansaajien välisistä tuloeroista. Erityisesti on tasoitettava eroja pääoma- ja yrittäjätulojen ja palkkatulojen välillä."

SDP:n puoluekokouksessa Espoossa v. 1978 hyväksymässä Sosialidemokratian Suunta -ohjelmassa todetaan: "Sosiaalipolitiikan tuloja tasoittavien keinojen lisäksi tulopoliitikassa on käytettävä määrätietoisesti solidaarista palkkapolitiikkaa ja matalapalkkaryhmien palkkauksellista asemaa korjaavaa matalapalkkapolitiikkaa. Sosialidemokraattinen Puolue tukee ammattiyhdistysliikkeen pyrkimystä solidaarisen palkkapolitiikan toteuttamisessa."

SDP:n puoluekokouksen v. 1972 Tampereella hyväksymässä eläkepoliittisessa ohjelmassa todetaan:

"Eläkepolitiikalla on kaksi perustavoitetta:

Kaikille eläkeläisille on taattava kohtuullinen vähimmäistoimeentulo, joka on riippumaton aikaisemmasta osallistumisesta tuotantoon ja ansiotasosta.

Palkansaajien aktiivikautena saavuttama kulutustaso on kohtuullisesti turvattava myös ansiotulojen päätyttyä.

Tulotaseroja on kavennettava ensisijaisesti palkkapolitiisin ja veropoliittisin keinoin. Koska kuitenkin eläkejärjestelmät ovat suuremmissa määrin yhteiskunnan säädeltävissä kuin muut ansiot, myös eläkepolitiikassa on pyrittävä tuloerojen tasoittamiseen.

Vähimmäiseläketurva ei saa jäädä kohtuuttoman pieneksi keskimääräiseen eläkkeeseen verrattuna."

Socialidemokratian Suunta -ohjelmassa todetaan: "Eläketurvaa varten kerätyt varat ovat työntekijöiden ansaitsemaa ja tulevaisuuden varalle säästämää palkkaa."

"Työeläkelakien asteittaisesta voimaantulosta johtuen saavutetun ansiotason turva on vanhoilla työntekijöillä puutteellinen. Samalla on estettävä ylisuurten eläkkeiden muodostuminen kaikissa eläkejärjestelmissä."

SDP:n puoluekokouksen v. 1975 Jyväskylässä hyväksymässä kannanotossa SDP:n eläkepoliittisen ohjelman toteuttamisesta todetaan: "Eläkekatto toteutetaan kansan- ja ansioeläkkeiden alenevalla yhteensovitusprosentilla si-

ten, että pienipalkkaisimmilla eläke vastaa palkan määrää. Yhteensovitusprosentti alenee tulojen kasvaessa."

Puoluetoimikunta toteaa edelleen, että sosiaali- ja terveysministeriön asettama eläketuimikunta selvittää degeneratiivisen eli asteittain alenevan eläkeasteikon luomista ansiueläkejärjestelmään.

Puoluetoimikunta katsoo, että edellä mainituissa ohjelmissa Sosialidemokraattinen Puolue on ottanut selvän kannan tuloeroja tasaavan palkka- ja eläkepolitiikan puolesta ja yhtyy aloitteessa esitettyyn käsitykseen siitä, että tuloeroja tasaavaa politiikkaa on jatkettava.

114. FÖRNYANDET AV ARBETSLAGSTIFTNINGEN

Finlands Svenska Arbetarförbund r.f:s motion

I början av 1970-talet var förnyandet av arbetslagstiftningen synnerligen livligt. Arbetsavtalslagen förnyades. Den gamla lagen om yrkesinspektion ersattes av två nya lagar: lagen om arbetarskyddets förvaltning och lagen om tillsyn av arbetarskyddet. Lagen om semester förnyades och årssemestern förlängdes från tre veckor till fyra. Landet fick en lag om lönegaranti för situationer där arbetsgivaren på grund av konkurs eller dylikt lämnat lönen obetald.

Under senare hälften av 70-talet stannade arbetslivets reformer upp. I samband med de s.k. stimulanspaketen till industrin föddes tanken på ett socialpaket, som bihang till den kostsamma stimulanspolitiken. De talrika friställningarna av arbetstagare gjorde att ett ökat skydd mot godtyckliga permitteringar kändes befogat. Man krävde fortsättning på arbetarskyddsreformerna. Redan år 1974 hade arbetarskyddskommittén avlämnat ett betänkande om en ny arbetarskyddslag. Man ville också få igång demokratiska reformer i arbetslivet. ILO:s nya avtal om studieledighet pöckade på lagstiftning på detta område.

Efter långa förhandlingar lyckades regeringen, med Pirkko Työläjärvi som föredragande minister, få fyra viktiga lagförslag till riksdagen. Där godkändes de alla relativt snabbt, för arbetsmarknadsparterna hade nått förhandlingsresultat kring dem. Lagarna var:

1. Lagen om samarbete inom företagen. Den ersatte den gamla lagen om produktionskommittéer.
2. Lagen om företagshälsovård, som täcker en del av en eventuell kommande nya arbetarskyddslag.
3. Lagen om studieledighet.

4. En ändring av lagen om arbetsavtal rörande skyddet mot permitteringar och uppsägningar. Denna lagändring kompletterades av ett nytt avtal uppgjort mellan AFC och FFC. Samtliga lagar har trätt i kraft i detta nu.

Dessa lagar är särskilt viktiga för reformeringen av arbetslivet. Erfarenheterna av dem på arbetsplatserna är inte odelat positiva. Tvärtom har bitter kritik framförts. Till stora delar har denna vid närmare studium befunnits berättigad.

Samarbetslagens tillämpning har misslyckats i mycket, därför att gemensamma tillämpningsdirektiv inte utfärdats av arbetsmarknadsparterna. Man har inte lyckats nå enighet kring dem på grund av arbetsgivarsidans negativa inställning. Inte heller en förordning om den praktiska tillämpningen kan utfärdas utan lagändring.

Arbetsgivarna försöker använda alla bestämmelser i eget syfte. Samtidigt blundar de ofta för andra, kategoriska bestämmelser vilkas tillämpning vore till arbetstagarnas fördel.

I detta nu anser de mest kritiska rösterna att lagen borde upphävas. I varje fall måste någon lösning ske, annars blir det första steget mot demokrati på arbetsplatserna ett påraktigt fiasko.

Den nya lagen om företagshälsovård innebär ett steg framåt för utvecklande av fri arbetsplatshälsovård i hela landet. Myndigheterna har en möjlighet att styra reformen så att hälsovården utvecklas i takt med de olika sektorernas behov — alltså först där hälsosituationen är värst. Däremot är bristen i lagen den, att arbetstagarnas sakkunninghet föga eller inte alls tas i bruk. Arbetskyddsfullmäktiges eller arbetarskyddskommissionen verkliga inflytande över företagshälsovården är fortfarande litet.

De största bristerna finns i de nya bestämmelserna om permittering och uppsägning i arbetsavtalslagen. Reformen har betytt en avsevärd förenkling av permittering, vilket lett till betydande missförhållanden. Då det bl.a. saknas en bestämmelse om permitterings yttersta längd kan en permitterad lämnas därhän, trots att uppsägning inte företas. Att en del av bestämmelserna togs i ett arbetsmarknadsavtal är inte heller så väl övervägt. Vissa tunga branschens arbetsgivarförbund har vägrat acceptera avtalet. Jämfört med motsvarande nordiska bestämmelser är skyddet för arbetstagaren svagt.

ILO:s avtal av år 1974 gällde inte bara studieledighet, utan närmare bestämt betald studieledighet. Dessutom värdes idén den, att arbetstagaren borde ha rätt att fritt välja studiernas nivå och inriktning. I den kommitté som beredde vår lagstiftning lyckades man inte enas om hur systemet med studieledighet skulle finansieras. Man föreslog en särskild lag om detta. Denna har ännu inte avgetts till riksdagen. Sålunda har lagen om studieledighet kommit i kraft i Finland utan att arbetstagarens rätt till ersättning för utebliven löneinkomst garanteras. I stället för ILO:s avtal om betald studieledighet har vi således obetald studieledighet.

Detta trots att lagens grundidé är, att de som inte i barn- och ungdomen kunnat studera, utan varit tvungna att gå med i arbetslivet, nu skall kunna komplettera sin utbildning utan ekonomiska svårigheter. Man kan således säga att lagen kräver en förbättring på denna punkt.

Finlands Svenska Arbetarförbund konstaterar, att Svenska emigrationskommittén i sitt betänkande (1980:24) kommit till att trivseln på arbetsplatsen är en viktig faktor då det gäller att hindra emigration. Förnyandet av arbetslivet i enlighet med de synpunkter som ovan anförts torde därför också betyda att emigrationsbenägenheten bland arbetstagarna minskar. Detta är viktigt särskilt från finlandssvensk synpunkt.

Finlands Svenska Arbetarförbund anser att en förbättring av dessa lagar är brådskande. Här är det fråga om väsentliga beståndsdelar i arbetslivets förnyelse. Det gäller demokratin på arbetsplatsen, arbetstagarens hälsa, rätten till meningsfulla studier och själva rätten till arbete. För den socialdemokratiska rörelsen måste det vara en angelägen uppgift att dessa reformers innehåll förnyas med beaktande av kritiken från arbetsplatserna.

Finlands Svenska Arbetarförbund föreslår,

att partikongressen besluter ge partistyrelsen och partiets riksdagsgrupp i uppdrag att aktivt verka för att arbetslagstiftningen i brådskande ordning förnyas åtminstone på följande punkter:

- Lagen om samarbete ändras så att en tillämpningsförrättning kan ges. Förrättningen bör utarbetas i samarbete med fackföreningsrörelsen. Lagen bör vidare ändras så att arbetstagarnas representanter kan påverka företagets budget i dess beredningsskede, att antalet personalärenden, i vilka förhandlingsresultat är nödvändigt, ökas samt att informationsskyldigheten ytterligare preciseras. Likaså bör man undersöka möjligheten att införa tolkningsföreträde för arbetstagarna i denna lag.
- Lagen om arbetsplatshälsovård ändras så att arbetarskyddskommissionen och arbetarskyddsfullmäktige ges verkliga möjligheter att utöva inflytande över arbetsplatsens hälsovård rörande dess planering, tillämpning och vid anställandet av personal.
- Arbetsavtalslagens bestämmelser om permitteringar och uppsägningar ersätts med en lag om skydd mot permitteringar och uppsägningar. Motsvarande svenska lag om anställningsskydd används som modell vid uppgörandet av lagen. Reformen bör framförallt gälla en åtstramning av permitterings- och uppsägningsgrun-

derna, varningstiderna, permitterings-och uppsägnings-tiderna, skadeståndets nivå och utbetalning samt skyldigheten att återta permitterad eller uppsagd arbetare. Alla väsentliga bestämmelser intas i lagen.

- Lagen om studieledighet ändras så att arbetstagaren har rätt till full lön under beviljad studieledighet enlikt system som delvis bekostas av arbetsgivaren och delvis av samhället.
- Anställningstryggheten inom den offentliga sektorn bringas i samklang med den föreslagna lagen om skydd mot permitteringar och uppsägningar. Man bör frångå systemet med tidsbestämda arbetsavtalsförhållanden vid kontinuerliga arbetsuppgifter.

Partistyrelsens utlåtande:

Partistyrelsen omfattar motionen om nödvändigheten av en förnyad arbetslagstiftning och konstaterar, att reformkraven i motionen överensstämmer med målen i SDP:s program om arbetslivets förnyelse och "Socialdemokratins inför 80-talet", vilka partiet förverkligar i samarbete med fackföreningsrörelsen.

114. TYÖLAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

Suomen Ruotsalainen Työväenliitto r.y:n aloite

1970-luvun alussa oli työlainsäädännön uudistaminen erityisen vilkasta. Työsopimuslaki uudistettiin. Vanha ammattientakslaki korvattiin kahdella uudella lailla: lailla työsuojeluhallinnosta ja lailla työsuojelun valvonnasta. Lomalakia uudistettiin ja vuosilomaa pidennettiin kolmesta viikosta neljään. Maa sai palkkaturvallain sellaisten tilanteiden varalta, joissa työnantaja konkurssin tai vastaavan takia on jättänyt palkat maksamatta.

70-luvun jälkipuoliskon aikana työelämän uudistus pysähtyi. Nk. teollisuuden elvytyspaketin yhteydessä syntyi ajatus sosiaalipaketista kalliin elvytyspolitiikan liitännäisenä. Työntekijäin lukuisat lomautukset aiheuttivat sen, että tuntui aiheelliselta lisätä mielivaltaisten lomautusten vastaista suoiaa. Vaadittiin työsuojelu-uudistusten jatkamista. Jo vuonna 1974 oli työsuojelukomitea jättänyt mietinnön uudesta työsuojelulaista. Haluttiin saada käyntiin myös työelämän demokratisointiuudistukset. ILO:n uusi sopimus opintovapaasta vaati lainsäädäntää tällä alueella.

Pitkien neuvottelujen jälkeen hallitus onnistui Pirkko Työläjärvi esittelevänä ministerinä saamaan eduskuntaan neljä lakiesitystä. Siellä ne kaikki hyväksyttiin suhteellisen nopeasti, sillä työmarkkinaosapuolet olivat päässeet niistä neuvottelutulokseen. Lait olivat:

1. Laki yhteistoiminnasta yrityksissä. Se korvasi vanhan lain tuotantokomiteoista.
2. Laki työpaikkaterveydenhuollosta, joka kattaa osan mahdollisesti tulevasta uudesta työsuojelulaista.
3. Laki opintovapaasta.
4. Lomautus- ja irtisanomissuojaa koskeva työsopimuslain muutos. Tätä lainmuutosta täydensi uusi STK:n ja SAK:n solmima sopimus.

Kaikki lait ovat nyt astuneet voimaan.

Nämä lait ovat erityisen tärkeitä työelämän uudistamisen kannalta. Työpaikoilla niistä saadut kokemukset eivät ole jakamatoman myönteisiä. On päinvastoin esitetty ankaraa kritiikkiä. Suureksi osaksi se on asiaa lähemmin tutkittaessa osoittautunut oikeutetuksi.

Yhteistoimintalain sovellutus on paljolti epäonnistunut siksi, että työmarkkinaosapuolet eivät ole sopineet yhteisistä sovellutusohjeista. Siitä ei ole päästy yksimielisyyteen työnantajapuolen kielteisen asenteen johdosta. Ei myöskään asetusta käytännön sovellutuksista voida antaa ilman lainmuutosta.

Työnantajat yrittävät käyttää kaikkia määräyksiä omien tarkoituseriensä hyväksi. Samalla ne usein ummistavat silmänsä muilta, ehdottomilta määräyksiltä, joiden soveltaminen olisi edullista työntekijöille.

Tällä hetkellä kriittisimmät äänet vaativat lain kumoamista. Joka tapauksessa on tapahduttava jokin ratkaisu, muutoin ensiaskeleesta kohti työpaikkademokratiaa tulee komea fiasko.

Uusi laki työpaikkaterveydenhuollosta merkitsee askelta kohti ilmaisen työpaikkaterveydenhuollon kehittämistä koko maahan. Viranomaisilla on mahdollisuus suunnata uudistusta niin, että terveydenhuoltoa kehitetään eri sektoreiden tarpeiden mukaisesti — siis ensiksi siellä, missä tilanne on huonoin. Toisaalta laissa on se puute, että työntekijäin asiantuntemusta käytetään liian vähän tai ei ollenkaan. Työsuojeluvaltuutetun tai työsuojelutoimikunnan todellinen vaikutusvalta työpaikkaterveydenhuollosta on edelleen vähäinen.

Suurimmat puutteet ovat työsopimuslain uusissa lomautusta ja irtisanomista koskevissa määräyksissä. Uudistus on merkinnyt lomautuksen huomattavaa yksinkertaistamista, mikä on johtanut suurten epäkohtien syntymiseen. Koska puuttuu mm. säädös lomautuksen maksimipituudesta, voidaan lomautettu jättää siihen jamaan, siitä huolimatta, ettei irtisanomista suoriteta. Se, että osa säädöksistä otettiin mukaan työmarkkinasopimukseen, ei myöskään ole kovin hyvin harkittua. Eräiden raskaiden alojen työnantajaliitot ovat kieltäytyneet hyväksymästä sopimusta.

Vastaaviin pohjoismaisiin säädöksiin verrattuna työntekijän suoja on heikko.

ILO:n sopimus vuodelta 1974 ei koskenut ainoastaan opintovapaata, vaan tarkemmin määriteltynä palkallista opintovapaata. Sitä paitsi sen ideana oli, että työntekijällä tulisi olla oikeus valita vapaasti opintojen taso ja suuntautuminen. Meidän lainsäädäntöämme valmistelleessa komiteassa ei onnistuttu pääsemään yksimielisyyteen opintovapaajärjestelmän rahoitustavasta. Ehdotettiin erityistä lakia tästä. Sitä ei ole vielä annettu eduskunnalle. Siten laki opintovapaasta on tullut Suomessa voimaan, ilman että taataan työntekijälle oikeus saada korvaus menetyksistä palkkatuloista. ILO:n palkallista opintovapaata koskevan sopimuksen sijasta meillä on siten palkaton opintovapaa.

Tämä siitä huolimatta, että lain perusajatuksena on, että ne, jotka eivät ole voineet lapsuudessa ja nuoruudessa käydä koulua, vaan joiden on ollut pakko lähteä työelämään, voisivat nyt täydentää sivistystään ilman taloudellisia vaikeuksia. Siten voidaan sanoa lain vaativan korjausta tällä kohdin.

Suomen Ruotsalainen Työväenliitto toteaa, että Ruotsin siirtolaiskomitea on mietinnössään (1980:24) tullut siihen tulokseen, että viihtyvyys työpaikalla on tärkeä siirtolaisuutta estävä tekijä. Voitaisiin olettaa työelämän uudistamisen edellä esitettyjen näkökohtien mukaisesti merkitsevän myös työntekijän maastamuuttohalukkuuden vähenemistä. Tämä on erityisen tärkeää suomenruotsalaisten kannalta.

Suomen Ruotsalainen Työväenliitto katsoo, että näitä lakeja on kiireellisesti uusittava. Tässä on kyse työelämän uudistamisen olennaisista osista. Se koskee työpaikkademokratiaa, työntekijän terveyttä, oikeutta mielekkäisiin opintoihin ja itse oikeutta työhön. Sosialidemokraattisen liikkeen tulee pitää kiireellisenä tehtävänä näiden uudistusten sisällön uudistamista siten, että otetaan huomioon työpaikoilta tullut arvostelu.

Suomen Ruotsalainen Työväenliitto esittää,

että puoluekokous päättää antaa puolue toimikunnan ja puolueen eduskuntaryhmän tehtäväksi vaikuttaa aktiivisesti työlainsäädännön pikaiseksi uudistamiseksi ainakin seuraavien kohtien osalta:

- Yhteistoimintalakia muutetaan siten, että voidaan antaa sovellutusasetus. Asetus tulee laatia yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Lakia tulee edelleen muuttaa siten, että työntekijäin edustajat voivat vaikuttaa yrityksen tulo- ja menoarvioon sen valmisteluvaiheessa, että lisätään sellaisten henkilöstöasiain määrää, joissa vaaditaan neuvottelutulos, sekä että tiedottamisvelvollisuutta tarkennetaan edelleen.

- Lakia työpaikkaterveydenhuollosta muutetaan siten, että työsuojelutoimikunnalle ja -valtuutetulle annetaan todelliset mahdollisuudet vaikuttaa työpaikkansa terveydenhuollossa sen suunnitteluun ja sovellutukseen sekä henkilökunnan työhönottoon.
- Työehtosopimuslain lomautus- ja irtisanomissäädökset korvataan lomautus- ja irtisanomissuojalailla. Lakia laadittaessa käytetään mallina vastaavaa ruotsalaista työsuhdeturvalakia. Uudistuksen tulee ennen kaikkea koskea lomautus- ja irtisanomisperusteiden tiukentamista, varoitusaikoja, lomautus- ja irtisanomisaikoja, vahingonkorvausten määrää ja maksamista sekä lomautetun tai irtisanotun työntekijän takaisinottovelvollisuutta. Kaikki oleelliset määräykset sisällytetään lakiin.
- Lakia opintovapaasta muutetaan siten, että työntekijällä on oikeus täyteen palkkaan myönnetyn opintovapaan aikana työnantajan ja yhteiskunnan yhdessä kustantaman järjestelmän puitteissa.
- Julkisen sektorin työsuhdeturva saatetaan yhdenmukaisesti ehdotetun lomautus- ja irtisanomissuojalain kanssa. On luovuttava määräaikaista työ sopimus-suhteista jatkuvien työtehtävien yhteydessä.

Puoluelitoimikunnan lausunto:

Puoluelitoimikunta yhtyy aloitteeseen työlainsäädännön uudistamisen tarpeellisuudesta ja toteaa, että aloitteessa esitetyt uudistamistavoitteet ovat samansuuntaisia kuin SDP:n työelämän uudistamisohjelman sekä Sosialidemokratian Suunta -ohjelman tavoitteet, joita puolue toteuttaa yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa.

115. TYÖSUOJELUVALVONNAN TEHOSTAMINEN SATAKUNNASSA

Satakunnan Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n aloite

Satakunnan alueen työpaikkojen työsuojelun valvonnasta huolehtii Turun ja Porin työsuojelupiirin työsuojelutoimiston alaisuudessa toimiva Porin sivutoimisto. Sivutoimiston perustamisella Poriin on todettu olleen monia etuja mm. siten, että yhteydet työpaikoille ovat lyhyempien etäisyyksien vuoksi kiinteämmät kuin mitä Turusta toimien olisi mahdollista, tarkastajilla on paikallistuntemusta ja matkojen lyheneminen on vähentänyt matkustamiseen kuluva-aikaa sekä matkakuluja. Sivutoimiston henkilökunnan asiantuntemusta on muutoinkin voitu käyttää monella tavoin (esim. koulutuksessa) hyödyksi. Valvontatoimintaa haittaa kuitenkin Porin sivutoimiston henkilökunnan riittä-

mättömyys. Valvottavien työpaikkojen lukumäärä vuoden 1980 alussa oli Satakunnassa 1935 ja Varsinais-Suomessa 2721. Työpaikkavalvontaa tekeviä henkilöitä oli Porissa 6, kun heitä Turussa piiripäällikön ja lakimiehen lisäksi oli 15. Satakunnan alueella on lukuisia suuria työpaikkoja.

Työsuojelun valvontaa Satakunnassa tulee tehostaa. Erityisesti työntekijöiden taholta on tähän asiaan kiinnitetty useissa yhteyksissä huomiota. Mahdollisuudet valvonnan tehostamiseksi ovat kuitenkin työsuojelupiirin nykyisellä henkilökuntamäärällä hyvin rajoitetut. Turun toimiston henkilökunnan käyttöä laajemmalla mitalla Satakunnan alueella rajoittaa pitkät etäisyydet ja se, että tällöin vastaavasti valvontamahdollisuudet Varsinais-Suomessa heikkenisivät. Tämän vuoksi on tarpeen perustaa Satakunnan työsuojelupiiri, jossa on riittävä määrä henkilökuntaa. Porin sivutoimistossa jo olevan hallinnollisen valmiuden ja kokemuksen vuoksi perustettava työsuojelupiiri voisi alusta alkaen toimia täysipainoisesti.

Satakunnan Sosialidemokraattinen Piiri ry esittää,

että Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p:n puoluekokous päättäisi hyväksyä kannan, jonka mukaan Satakunnan työsuojeluvalvonnan tehostamiseksi tulee valvontahenkilöstön määrää lisätä ja perustaa Satakunnan työsuojelupiiri.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Työsuojeluhallintoa kehitettiin viimeksi Työsuojeluorganisaatiotoimikunnan ehdotuksen (1971) perusteella. Uusia työsuojelupiirejä perustettiin lääninjaon mukaan entisten vanhaa talousmaakuntajakoa noudattavien ammattientar kastuspiirien tilalle. Samalla lisättiin voimakkaasti valvontahenkilökuntaa. Tässä selvityksessä todettiin, että Satakunnan alue työpaikkojen määrän sekä työsuojeluongelmien osalta vaatisi omaa piiriorganisaatiota. Koska pohjaratkaisu kuitenkin noudatti lääninjakoa, ehdotettiin Satakuntaan tässä vaiheessa vain omaa sivutoimistoa Poriin.

Aloitteessa on jälleen kerran asiantuntevasti perusteltu oman työsuojelupiirin ja lisähenkilökunnan tarpeellisuutta. Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen ja katsoo, että asia olisi toteutettava välittömästi Satakunnan lääninasian saatua myönteisen ratkaisun.

116. TYÖAJAN LYHENTÄMINEN JA TYÖAJAN JOUSTAVUUDEN LISÄÄMINEN

Tampereen Sosialidemokraattinen Toveriseura r.y:n aloite

Työllä ja työolosuhteilla on suuri merkitys ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille. Vaikka työolosuhteissa on tapahtunut kehitystä

ja työhön liittyviä terveyden vaaratekijöitä on onnistuttu vähentämään, on toisaalta työpaikoilla otettu käyttöön uusia työmenetelmiä, joihin liittyy uusia vaaratekijöitä. Esimerkiksi yksipuolisesti rasittava työ ja tuotannossa käytettävät uudet kemialliset tuotteet, joiden terveydellisiä vaikutuksia ei tunneta, merkitsevät uusia riskejä työntekijäin terveydelle.

Teknologisen kehityksen vaikutukset työhön ja työelämään ovat monensuuntaisia. Automaation vuoksi jotkin työtehtävät köyhtyvät, muuttuvat intensiivisiksi, koneisiin ja laitteisiin sidotuiksi valvontatehtäviksi. Tämän tapainen kehitys on ollut jo nähtävissä varsinkin naisvaltaisilla aloilla. Lisäksi rationalisoinnilla ja automaatiolla on ilmeisesti huomattavia työllisyysvaikutuksia, jotka nekin kohdistuvat ensisijassa naisiin. Yhteiskunnan rakenteellinen kehitys on myös johtanut työmatkojen pitenemiseen ja päivittäisen, työhön sidoksissa oloajan kasvamiseen. Näistä ja erityisesti työllisyysyistä on herännyt keskustelu työajan lyhentämisestä.

Työaikajärjestelyjen kehittäminen on keskeinen osa työympäristön laadullista parantamista. Itse työajan käsitettä voidaan laajentaa sijoittamalla työaikaan myös muita toimintoja kuin itse työtehtävän suoritusta. Työajan sisällön laajentaminen antaisi erityisesti naisille paremmat mahdollisuudet osallistua esimerkiksi ammattiyhdistys- ja koulutustoimintaan sekä hoitaa joustavasti erilaisia henkilökohtaisia ja perheasioita. Joustavat työaikajärjestelyt auttaisivat perheitten ja työelämän tarpeitten yhteensovittamista. Erityisesti tämä helpottaisi pienten lasten vanhempien asemaa.

Työntekijäin terveydentila on hyvin erilainen riippuen siitä, missä ammatissa hän toimii. Pitkäaikaissairaiden osuus raskaissa ja kuluttavissa ammateissa on kaksinkertaistunut eräisiin toisiin ammatteihin verrattuna.

Puu- ja maalaustyössä on todettu työntekijöillä 5 kertaa enemmän sairauspäiviä vuosittain kuin esim. tekniikan työssä. Rautatehdas-, metallitehdastakomo- ja valimotyössä työkyvyttömyyspäiviä on ollut työntekijää kohti lähes 5 kertaa niin paljon kuin eräissä muissa töissä. Psykkinen kuormitus on eräissä tehtävissä kasvanut jopa niin, että mielenterveyden häiriöt ovat suurin työkyvyttömyyseläkkeiden syy. On ammatteja, joissa on harvinaista päästä terveenä ansaitulle vanhuuseläkkeelle.

Samalla työttömien määrä on suuri. Myös noususuhdanteen aikana työttömien määrä lähentelee 100 000:n rajaa. Työttömyysnuorison keskuudessa on kaikkein laajinta.

Tämän vuoksi esitetään, että Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p. ryhtyy toimenpiteisiin

- työaikasäännöksen kehittämiseksi ja työajan lyhentämiseksi perheiden tarpeet huomioon ottaen siten, että työajan käsitettä laajentamalla ja työaikajärjestelyjen joustavuudella pa-

rannetaan perheitten ja työelämän tarpeitten yhteensovittamista.

erityisesti raskaissa ja kuluttavissa ammateissa toimivien työajan lyhentämiseksi siten, ettei työ käy liian raskaaksi näissä ammateissa työskentelevien terveydelle. Eräänä mahdollisuutena pitäisi elinikäistä työaikaa voida lyhentää siten, että eläkkeelle siirtyminen voisi tapahtua joustavasti tietystä ikärajasta lähtien niin, että työntekijät itse voisivat ratkaista eläkkeelle siirtymisen ajankohdan.

Puoluetoimikunnan lausunto:

SDP:n v. 1975 puoluekokouksen hyväksymässä työelämän uudistamisohjelmassa asetettiin tavoitteet työajan lyhentämiseksi. Puoluekokouksen päätöksen perusteella tehtiin myös työajan lyhentämisvaihtoehtoista selvitys (päivittäinen, viikoittainen, vuosittainen, elinikäinen jne.), jonka perusteella puolueen piirissä käytiin laaja keskustelu ja tavoitteita täsmennettiin Sosialidemokratian Suunta-ohjelmassa.

Puoluekokouskaudella on työmarkkinajärjestöjen välisin sopimuksin ja lainsäädäntöä muuttamalla lyhennetty vuosittaista työaikaa niin, että kaikille työntekijöille tulee asettain oikeus viidenteen vuosilomaviikkoon (talviloma).

Aloitteessa esitetyt näkemykset perheiden ja työelämän tarpeiden yhteen sovittamisesta ja joustavasta eläkeiästä vastaavat pääpiirteissään työelämän uudistamisohjelmassa ja Sosialidemokratian Suunta-ohjelmassa esitettyjä tavoitteita, joiden toteuttamiseksi puolue toimii yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Näitä asioita selvittää parhaillaan valtioneuvoston asettamissa työaika- ja eläkeikäkomiteoissa.

117. VUOSILOMAN LASKEMISESTA

Helsingin Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Nykyisen vuosilomalain mukaan lasketaan vuosilomaan kuusi päivää viikossa. Myös lauantait, jotka muutenkin ovat vapaapäiviä, lasketaan lomapäiviksi.

Helsingin Sos.-dem. Työväenyhdistys esittää,

että puolue toimisi siten, että vuosilomalakia muutetaan vastaamaan todellisia olosuhteita ja viikkoa kohti lasketaan viisi vuosilomapäivää.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Aloite merkitsee käytännössä vuosiloman pidentämistä 4–5 päivällä, ellei vastaavasti vuosilomapäivien kertymää muuteta.

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 116 antamaansa lausuntoon ja toteaa, että vuosiloman pidentäminen on yksi puolueen vaihtoehtoisista työajan lyhentämistavoitteista. Käytännössä vuosiloman asteittainen pidentäminen toteutetaan yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa osana työmarkkinaratkaisuja.

Sinänsä lainsäädännön ja sopimusten laskentatapojen yksinkertaistaminen ja yhdenmukaistaminen vähentäisi byrokratiaa.

118. YRITYSDEMOKRATIA

Puotinharjun Sosialidemokraatit ry:n jäsenen Jorma Bergholmin, Eiran Sos.-dem. Yhdistys r.y:n jäsenen Risto Paanasen, Kruunuhaan Sos.-dem. Yhdistys r.y:n jäsenen Seppo Ylisen ym. aloite.

Ihminen on kokonaispersoona

Tasa-arvon edistäminen ja demokratian laajentaminen edellyttää työntekijöiden osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmien kehittämistä yritysten sisällä.

Tutkimukset osoittavat, että ihmisen asema ja toiminta tuotannossa määrää hyvin pitkälle ihmisen aseman yhteiskunnassa. Hänen toimintansa ja aktiivisuutensa määrää työajan ulkopuolellakin ja vaikuttaa elämisen laatuun, terveyteen jne.

Ihmisen aseman ja elämisen laadun parantaminen edellyttää näin hänen asemansa parantamista työyhteisön sisällä. Tätä edellyttää myös se tosiasia, että työssäoleva ihminen käyttää noin puolet valvellaoloajastaan työhön ja työmatkoihin.

Tasa-arvoa ja demokratiaa ei voida rajata koskemaan ainoastaan vapaa-aikaa. Ihminen on kokonainen persoona, jonka tarpeiden tyydytys ei ole pelkästään kulutusta, vaan yhä kasvavammin henkisten tarpeiden tyydytystä. Tähän kuuluu mielekkääksi ja viihtyisäksi koettu työ, mahdollisuus tehdä aitoja päätöksiä ja kokea ajattelun ja päätöksenteon ja erilaisten ongelmien ratkaisusta saatavaa tyydytystä, kokea osallistumisen iloa jne. Kaikki moraaliset ja humanistiset syyt puoltavat ja pakottavat yritysten sisäisten valtasuhteiden muuttamiseen yritysdemokratiaa kehittämällä, siirtämällä päätöksenteko-oikeutta työntekijöille heitä itseään koskevista ratkaisuista.

Työntekijät altavastaajina

Tasa-arvon ja demokratian ja muiden moraalisten syiden lisäksi myös taloudelliset syyt sekä työntekijöiden että koko kansantalouden näkökulmasta katsoen puoltavat yritysdemokratian voimakasta kehittämistä. Talouden ja teknologian kehitys aiheuttaa muutoksia taloudellisissa instituutioissa ja niiden käyttäytymisessä, mikä edellyttää vastaavasti muutoksia julkisen vallan toiminnassa, talouspolitiikassa ja sen välineissä ja yrityksen sisäisessä päätöksenteossa.

Kehityksen eräänä keskeisenä sisältönä on ollut yritysten, organisaatioiden kasvu ja tiedon siirto ja kulkeutuminen kehityksen eri vaiheissa eri paikkoihin ja eri ihmisille organisaatioissa. Organisaation kasvaessa työnantajien ja työntekijöiden väliset kontaktit ja neuvottelut ovat muuttuneet persoonallisista epäpersoonallisiksi. Samalla useimpien työntekijöiden mahdollisuudet vaikuttaa itseään koskeviin asioihin on vaikeutunut.

Pienissä yrityksissä työsuhteen sopiminen ja hoito tapahtuu yrityksen omistajan ja työntekijän välisin henkilökohtaisin kontaktein. Keskisuurissa yrityksissä omistajan tehtävistä on muiden mukana henkilösuhteista huolehtiminen eriytynyt sitä varten erikseen palkatulle asiantuntijalle. Työsuhteen sopiminen ja hoito tapahtuu henkilöllisten kontaktien avulla työntekijän ja asiantuntijan välillä. Suhde on muuttunut työntekijän kannalta epäedullisemmaksi hänen joutuessaan puolustamaan etujaan erikoistunutta asiantuntijaa vastaan. Suuryrityksessä eri tehtäväkonnaisuuksia varten on perustettu oma instituutio-osasto tai toimisto. Yritys byrokratisoituu ja henkilölliset suhteet ylöspäin katoavat. Työntekijä joutuu taistelemaan etujensa puolesta asiantuntevaa byrokratiaa vastaan. Työntekijät ovat tässä kehityksessä jääneet selvästi altavastaajan asemaan.

Luottamusjärjestelmän luonti ei ole riittänyt tasapainon palauttamiseen. Luottamusmies ei ole neuvottelussa tasavertainen vastapuoli työnantajan osastojen asiantuntemukselle, ajankäytölle ja erikoistumiselle. Työntekijöiden etujen aktiivinen ajaminen ja valvonta ei ole luottamusmiehelle mahdollista, koska hänellä ei ole riittävästi informaatiota siihen.

Kehityksen mukana yritysten sisäinen sosiaalinen valvonta on järkeynyt ja valvonta on siirtynyt työntekijöiden ulottumattomiin, työnantajien edustajille. Yrityksen organisaatiota vastaan täytyy rakentaa ja kehittää yrityksen sisäisiä työntekijöiden organisaatioita ja niiden oikeuksia, jotta sosiaalinen valvonta saataisiin työntekijöiden kannalta yhtä hyvään tilaan kuin se oli pienyrityksessä.

Tämä voi tapahtua vain kehittämällä yritysdemokratiajärjestelmää, sen eri elimiä, vaikutusmahdollisuuksia ja työntekijöiden aktiivista toimintaa näissä elimissä.

Yritysdemokratian ja osallistumisen tärkeä edellytys on riittävä informaatio. Pienyrityksissä työntekijät yleensä tuntevat yrityk-

sen useimmat asiat, yrityksen tilan sekä toistensa työehdot mm. palkat. Suuryrityksissä yrityksiä koskeva informaatio on vaikeammin esiinkaivettavissa. Tämä tieto ja hyödyntämisen asiantuntemus sekä käyttöoikeus on saatava työntekijöille. Yritysten tiedostot on avattava työntekijöille ja heidän edustajilleen niin, että yrityksen työntekijöillä on tiedossa yrityksen taloudellinen tilanne, henkilökohtaiset palkat, tulevaisuuden suunnitelmat jne. Työntekijöillä tulee olla myös oikeus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita edustajinaan.

Yritysdemokratia edellyttää myös työntekijöiden oikeutta ja mahdollisuutta saada omaa päätöksentekoaan tukevaa tietoa ja koulutusta.

Uudet organisaatiot ja tekniikka mullistaneet ammattirakenteen

Yritysten sisäisessä organisaatiossa tapahtunut kehitys yhdessä uuden tekniikan käyttöönoton kanssa ovat muuttaneet työelämää ja sen sisältöä.

Uusi teknologia, siis tapa organisoida työ yrityksen sisällä ja käytettävä tekniikka, on pirstonut työtehtäviä tehden eräitä ammattitaitoja tarpeettomiksi ja samalla kehittäen uusia ammatteja.

Käytännössä on tapahtunut voimakasta polarisoitumista yhä vähemmän ammattitaitoa vaativiin osatehtäviin ja harvempiin korkeata ammattitaitoa vaativiin kokonaisvaltaisiin tehtäviin.

Yrityksen koon kasvu ja uuden teknologian käyttötapa yrityksessä on siirtänyt näin ammattitaitoon liittyvää tietoa ja aitoa päätöksentekomahdollisuutta ylöspäin näihin asioihin erikseen erikoistuneille asiantuntijoille tai instituutioille vieden mielekkyytensä ja muuttaen yksinkertaisemmaksi työntekijöiden suuren osan työtehtäviä.

Tämä kehitys on vaikuttanut suoraan työntekijöiden palkanmuodostukseen palkan suuruuden määräytyessä ns. työn vaativuustyöntekijöiden perusteella. Käytännössä työtehtävät yrityksessä on useimmissa tapauksissa mahdollista järjestää monella tavalla samaakin tekniikkaa käyttäen.

Kehityksen tärkein tekijä onkin ollut työnantajan ja hänen edustajiensa oikeus organisoida työt. Tällä organisointioikeuden hyväksikäytöllä he ovat siirtäneet ammattitietoa ylöspäin hierarkiassa ja tehneet monien työntekijöiden työn yksitoikkoiseksi ja ammattitaitoa vaatimattomaksi. Työntekijät ovat tulleet helpommin korvattaviksi ja heidän palkkatasonsa on pudonnut.

Henkinen kapasiteetti käyttämättömänä

Pitkälle ositettu työorganisaatio moniportaisine hierarkioineen, joissa tieto on siirretty toisaalta koneille ja toisaalta ylöspäin suhteellisen harvoille, nojautuu vahvaan valvontaan, joka rajoit-

taa ja pakottaa organisaation eri ihmiset tekemään tiukasti yhtä työsuoritusta.

Uuden kehittäminen, luovuus ja keksintöjen tekeminen on riippuvaista hyvin kapeasta joukosta. Niiden työntekijöiden lukumäärä, joilla on mahdollisuuksia ja edellytyksiä tehdä uusia oivalluksia, keksintöjä ja myös siirtyä esim. itsenäiseksi yrittäjiksi omistamansa tieto-taito-panoksen turvin on jatkuvasti pienenty-nyt. Kehitys on eliminoimassa pois erään tärkeän osan yhteis-kuntamme dynamiikasta ja innovaatiopohjasta.

Tutkimus- ja kehittämisyksiköissä ja -laitoksissa tapahtuva työ ei ole pystynyt eikä jatkossakaan pysty tätä pohjaa korvaamaan.

Yritysdemokratiassa on siis kysymys yhteiskunnan koko henki-sen kapasiteetin nykyistä paremmasta hyväksikäytöstä yritysten, työntekijöiden ja koko kansantalouden eduksi.

Yritysdemokratia ja kilpailukyky

Kun työtehtävät muotoillaan kokonaisvaltaisemmiksi siten, että työntekijä mieltää ja hallitsee suurempia kokonaisuuksia ja voi tehdä aitoja päätöksiä, korostuu tuotannossa tieto-taito-panos.

Se on erityisen tärkeää kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta tuotannon kehittämisessä. Kun ihmiset saavat ja haluavat käyttää luovuuttaan organisaation sisällä yhteisesti sovittujen tavoit-teiden mukaisesti, synnyttää organisaatio uutta ja kasvavaa tuottavuutta. Tällainen tapa järjestää ja johtaa työtä kohottaa työskentelymotivaatiota, mikä esim. vähentää poissaoloja yms. parantaen yrityksen ja sen ihmisten tehokkuutta. Yritysdemokra-tiassa on siis kyse myös kilpailukyvyn parantamisesta ja yritys-ten kustannusten säästöstä.

Uudistusten edellytykset

Toimivan yritysdemokratian aikaansaaminen edellyttää mm. seuraavia uudistuksia:

- Yleisten edellytysten parantamista muuttamalla ns. omai-suussuojapykälää eli Suomen hallitusmuodon 5 §:ää.
- Kirjanpitolain uudistaminen siten, että kaikki tulot tulisivat esiin. Yrityksille velvollisuus julkaista luettelot omistussuh-teista ja luettelot yritysten lahjoituksista ja johtajien palkois-ta ja osuuksista yrityksen omistuksesta.
- Työympäristöä koskevan valvonnan ja päätöksenteon demok-ratisointi. Työntekijöille tulkintaetuoikeus työsopimuksista. Työntekijöille oikeus keskeyttää vaaralliseksi katsomansa työ. Uusien koneiden, laitteiden, työtilojen, työn organisoi-nin yms. etukäteen hyväksyminen työntekijöiden toimesta.
- Tehokkaan, nopean ja luotettavan ja joka suuntaan kulkevan tiedotusjärjestelmän aikaansaamista yrityksissä.

- Työntekijöille oikeus saada kaikki tieto yrityksistä ja oikeus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita tiedon tulkinnessa ja neuvottelussa. Yrityksen tiedostot on avattava työntekijöille.
- Ammattiyhdistysten aseman turvaaminen ja toimintamahdollisuuksien lisääminen yrityksissä. Ammattiyhdistystoiminnan sisällyttäminen työaikaan.
- Yksilöllisen ja kollektiivisen irtisanomissuojan aikaansaamista.
- Yritysdemokratiakoulutuksen ja -tutkimuksen tehostaminen sekä päätöksentekotapojen-, muotojen, ja asiasisältöön liittyvän koulutuksen antaminen työntekijöille heidän omilla ehdoillaan.

Edelläolevaan ja 'Sosialidemokratian Suunta' -ohjelmaan viitaten esitämme,

- että puoluekokous velvoittaa puolue-elimet ja puolueen edustajat kaikin parlamentaarisiin ja ulkoparlamentaarisiin keinoin toteuttamaan yritys- ja virastodemokratian Suomessa siten, että lainsäädännöllisesti todellinen päätöksenteko-oikeus siirretään yrityksissä ja virastoissa työntekijöille heitä itseään koskevilla asioissa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy esitykseen siinä, että yhteistointalaki ei nykyisellään täysin täytä sille asetettuja vaatimuksia. Yhteistointintalain käytäntöön soveltamisessa työnantajien ja henkilöstön kokemukset poikkeavat huomattavasti toisistaan.

Puoluetoimikunta lähtee siitä, että puolue toimii tiiviissä yhteistointinnassa ay-liikkeen kanssa yhteistointintalain sovellutusohjeiden aikaansaamiseksi työmarkkinajärjestöjen kesken neuvotteluteitse. Ellei myönteistä kehitystä saada aikaan, tulee lain säännöksiä täsmentää asetusteitse.

Samalla luottamusmiesten asemaa on vahvistettava lain tulkinnessa ja sen valvonta on tarvittaessa siirrettävä työsuojeluviranomaisten tehtäväksi. Tulkintakysymyksissä on mahdollistettava lausuntojen saanti työneuvostolta. Edelleen on ryhdyttävä valmistelemaan säännöksiä, joilla taataan työntekijöille mahdollisuus osallistua päätöksentekoon yrityksen toimeenpanelevassa johdossa. Työntekijäpuolen avuksi on tarvittaessa voitava antaa yritystalouteen ja uuteen teknologiaan perehtyneitä asiantuntijoita.

119. YRITYSDEMOKRATIAN KEHITTÄMINEN MAASSAMME

Lahden eteläinen sos.-dem. yhdistys r.y:n aloite

Laki yhteistoiminnasta yrityksissä on ollut ensi askel kohti yrittäjädemokratiaa. Se ei kuitenkaan ole vastannut käytännössä eikä teoriassakaan niitä odotuksia, joita SDP esimerkiksi 60-luvun lopulla Paasion ns. Turun telakkapuheen ja eri ohjelmien pohjalta on odottanut. Yhteistoimintalain mukainen vallansiirto jatkotoimista työmarkkinajärjestöille on merkinnyt lähinnä työnantajien hidastustoimia koko lainsäädännön toimeenpanon ja kehittämisen osalta.

Laki yhteistoiminnasta yrityksissä ei ratkaise yrittäjädemokratian toteutumista Suomessa. Laissa ei ole sellaisia pakotteita, että sen nykyisiä minimaalisiakaan vaatimuksia otettaisiin työnantajien taholta vakavasti. Ko. laki on täysremontin tarpeessa. Menneet vuosikymmenet ovat osoittaneet, että työmarkkinajärjestöjen keskinäisillä sopimuksilla ei tässä asiassa päästä eteenpäin.

Edellä olevan perusteella esitämme aloitteenamme,

että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikuntaa ryhtymään toimenpiteisiin yrittäjädemokratian kehittämiseksi maassamme mm. korjaamalla kokonaisuudessaan nykyisen yhteistoimintalain.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 118 antamaansa lausuntoon.

120. TYÖSUHDEASIOISSA ESIINTYVÄ POLIITTINEN SYRJINTÄ

Valtion Viran- ja Toimenhaltijain Helsingin Sosialidemokraattinen Yhdistys r.y:n aloite

Maamme lehdistö on aina ylläpitänyt aktiivista keskustelua valtion- ja kunnallishallinnon virkanimityksistä. Poliittisia tarkoituksia palveleva keskustelu on muodostunut vilkkaaksi viime vuosina, jolloin esimerkiksi SDP on hallituskelpoisena osallistunut asioiden ratkaisemiseen. Säännöksi on muodostunut, että lehdistö leimaa poliittiseksi jokaisen nimitysasian, jossa ehdokkaana on vasemmistolainen.

Virkakieltoa muualla maailmassa esiintyvien mallien mukaan ei Suomessa ole virallisesti olemassa. Tosi asia kuitenkin on, että työmarkkinoilla julkisesti vasemmistolaisena esiintyvä hakija on säännönmukaisesti oikeistolaista tai muodikkaasti sitoutumattomaa kanssakisaajaansa huonommassa asemassa. Näin on täysin riippumatta vasemmistolaisen hakijan pätevyydestä. Ei voi olla sattuma, että esimerkiksi liikenneministeriön alaisissa vi-

rastoissa, Posti, Rautatiet, TVL, on johtoryhmien toimissa vain kaksi puolueen jäseneksi tunnistettavaa henkilöä, kun paikkoja on kaikkiaan näissä virastoissa 24.

Tämä ei ole yksinomaan huippuvirkojen ongelma. Samat johtoryhmien jäsenet ratkaisevat lähes poikkeuksetta työhönoton virastoissaan, jotka työllistävät yli 100 000 työntekijää. Niin ikään samat johtajat määräävät hengen, jonka puitteissa työsuhdeasiat hoidetaan. Tällaisen jakaantumän vallitessa on turha odottaa osallistumisjärjestelmien minkäänasteista kehittymistä ao. virastoissa. Työsuhdeongelmien lisäksi asialla on myös jokaista kansalaisia koskevat ulottuvuutensa. Virkakoneisto on vastuussa julkisen vallan uudistusten toimeenpanosta. Vahvasti oikeistolaisena sillä ei ole kiirettä ja syvällistä halua toteuttaa usein vasemmistolaisiksi leimattuja uudistuksia. Tällaisesta passiivisesta vastarinnasta ei esimerkkejä tarvitse etsiä autonomian alalta; kansanterveystyön luominen, peruskoulu-uudistus ja työsuojelun organisointi ovat riittäviä esimerkkejä nykyhetken tilanteesta. Tähän kohdentuu myös puolueen käynnistämä byrokratian vastainen kamppailu.

Yhdistyksemme on syvästi tietoinen siitä, että SDP:ssä on aina esiintynyt laajasti mielipiteitä, joiden mukaan virkojen ja toimien täyttöön puuttuminen on aatteellisesti epäilyttävää ja johtaa helposti puolueen pelkäksi herrahissin pyörittäjäksi. Tätä ajattelua ilmensi mm. puolueuuevoston kannanotto talvella 1980. Kannanottoa toteuttaen puolueen hallitusryhmä on kuluvan vuoden aikana noudattanut menettelyä, jossa on virallisesti kieltäydytty virkanimitysneuvotteluista. Tämä on antanut muille hallitusryhmille ja myös hallituskoalition ulkopuolisille lisää liikkumatilaa.

Tällainen kehitys on ristiriidassa sen toiminnan kanssa, jossa puolue etsii yhteyksiä mm. toimihenkilöjärjestöihin. Niissä keskusteluissa ei puolueen pidä luvata menestystä ja vaikutusvaltaa puolueeseen sitoutuville toimihenkilöille. Sellaisia lupauksia ei siltä odotetakaan. Sen sijaan puolueen on pystyttävä rehellisesti osoittamaan, että se tulee tekemään voitavansa, ettei puolueen jäsenyys saa olla este työhönotossa tai toimessa etenemiselle. Tämänlaatuinen turva on perustuslain kirjaimen mukainen.

Edellä olevaan viitaten yhdistyksemme esittää, että:

puoluekokous tuomitsisi työsuhdeasioissa esiintyvän kaikkinaisen poliittisen syrjinnän ja että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin, joilla huolehditaan siitä, että täytettäessä julkisen hallinnon, valtion yhtiöiden ja työväen liikelaitosten virkoja ja toimia, puolueen jäsenet saavat asianmukaisen ja tasapuolisen kohtelun.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

121. NIMITYSPOLITIikka

Kouvolan Sosialidemokraattinen Yhdistys r.y:n aloite

Koska on nähtävillä, että SDP:n jäseniä syrjitään nimityksissä ja esim. keskustapuolue ajaa hyvin röyhkeää nimityspolitiikkaa johtamissaan ministeriöissä.

Puolueemme tulee myös pyrkiä säilyttämään omat asemansa, näitä parantamaankin, johtamissaan ministeriöissä.

Valtion virstojen ja laitosten keskushallintotasolla on tilanne demareitten osalta heikko, tätä on yritettävä korjata ja porvareitten sekaan tulisi saada myös SDP:n jäseniä.

Kouvolan Sosialidemokraattinen Yhdistys r.y. esittääkin,

että puoluekokous velvoittaa puolueuuevoston ja puolue-toimikunnan ottamaan kantaa nimityksiin ja toimimaan siten, että myös SDP:n jäseniä tulee nimitetyksi ministeriöihin ja valtion virastojen sekä laitoksien keskushallintoon, puolueemme ominaispainon mukaan.

Puolue-toimikunnan lausunto:

Koulutusmahdollisuudet ovat tasavertaistuneet. Siksi myös viranhakijoiden joukko on maailmankatsomukseltaan entistä tasapuolisempi. Tämän vuoksi voidaan lähteä siitä, että virkamieskuntaan valitaan hakijoista pätevimmät ja parhaat.

Asiaa yksinkertaistaisi, jos määriteltäisiin ne virat, joissa poliittiset perusteet otetaan huomioon. Keskushallintokomitean yksimielisesti ehdottama ministerien mukana vaihtuva poliittinen valtiosihteeri toisi selkeän ratkaisun ongelmaan, ja paine poliittisiin nimityksiin vähenisi muilta osin. Samalla on myös luovuttava kaikesta poliittisesta syrjinnästä.

122. VALTION YHTIÖIDEN EROAMINEN STK:STA

Valmetin Työväenyhdistys r.y:n aloite

Yhdistyksemme on useissa yhteyksissä todennut, että tilanne Valtion yhtiöiden tiedotus-, neuvottelu- ja henkilöstöpolitiikan hoidossa on kovin huono.

Syynä tilanteen huonouteen näemme STK:n kiristyneen otteen työnantajiin, jotka kuuluvat sen holhouspiiriin. Valtion yhtiöitä käytetään puskureina STK:n kiristyneessä työmarkkinapolitiikassa.

Parannuskeinona tilanteeseen on Valtion yhtiöiden eroaminen STK:sta.

Ylläkerrottu perusteenaan yhdistyksemme esittää,

että SDP: n vuoden 1981 puoluekokous velvoittaisi puolueen johdon sekä jäsenensä eduskunnassa samoin kuin Valtion yhtiöiden hallintoelimissä toimimaan siten, että Valtion yhtiöt eroavat STK:sta ja sen jäsenjärjestöistä ja ryhdytään toimenpiteisiin Valtion yhtiöiden keskeisen työmarkkinajärjestön aikaansaamiseksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Valtiojohtoiset yritykset toimivat pääasiassa teollisuusalloilla, mistä johtuu, että niiden työehtojen on vastattava suurelta osin yleistä käytäntöä. Työntekijäin kuuluessa kukin oman alansa työntekijäliittoon toisistaan varsin suuressakin määrin poikkeavien työehtosopimusohjelmien käsittelyn vieminen esimerkiksi sopimusvaltuuskuntaan saattaisi pikemminkin vaikeuttaa kuin helpottaa niiden ratkaisemista. Aloitteessa esitetty näkemys, ettei valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden jäsenyydellä työnantajajärjestöissä saisi tukea yksityisten yrittäjäin tarkoitusta, on oikea.

Puoluetoimikunta katsoo, että kysymystä selvitellään yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa.

VI

ASUNTOPOLIITTINEN VALIOKUNTA

123. ASUNTOKANNAN SAAMINEN ASUNNONTARVIT- SIJOIDEN TEHOKKAASEEN KÄYTTÖÖN

Suur-Helsingin Sosialistiseura r.y:n aloite

Vuokra-asunnoista on maassa jatkuvasti puutetta. Entisiä vuokra-asuntoja poistuu vuokramarkkinoilta eikä vuokra-asuntojen uustuotanto ole riittävä. Samanaikaisesti on kuitenkin osa asunnoista vajaatehoisessa käytössä. Osa asunnoista on kokonaan tyhjänä, osa on vain osittaisessa käytössä.

Yhteiskunnallisesti ei voida pitää hyväksyttävänä sellaista olotilaa, että samanaikaisesti on vuokra-asunnoista pula ja asuntoja seisoo tyhjiillään tai vajaakäytössä. Kun markkinamekanismi ei näytä tuovan asuntoja niiden tarvitsijoiden käyttöön, täytyy yhteiskunnan ohjaavaa otetta tiukentaa. Keinoja voisivat olla esimerkiksi lunastus tai asuntotulon verotuksen huomattava tiukentaminen, joka kohdistuisi sellaisten asuntojen hallintaan, joissa käytön tehokkuus alittaa erikseen esimerkiksi kunnittain määrättävän normin.

Niinpä esimerkiksi kunnalle voitaisiin säätää oikeus kohtuullista käyvää korvausta vastaan lunastaa asunto, joka ilman hyväksyttävää syytä on ollut tyhjänä vähintään kuusi kuukautta, ja jota voitaisiin käyttää kunnallisena vuokra-asuntona. Mikäli tämänkaltaisen lunastuslainsäädännön aikaansaaminen osoittautuisi ylivoimaiseksi, voitaisiin asunnon tyhjänä pitämisestä säätää erityinen maksu tai vero. Vastaavasti voitaisiin yliväljästäkin asumista verottaa voimakkaasti.

Edellä esitetyn perusteella Suur-Helsingin Sosialistiseura r.y. esittää,

että puoluekokous velvoittaisi puolue-toimikunnan käynnistämään selvitystyön, joka tähtää asuntokannan saamiseen asunnontarvitsijoiden tehokkaaseen käyttöön.

Puolue-toimikunnan lausunto:

Puolue-toimikunta toteaa, että esityksessä kosketellaan asuntopoliittisesti tärkeitä ja ajankohtaisia, mutta poliittisesti varsin vaikeita kysymyksiä. Niihin tullaan yksityiskohtaisemmin vastaamaan SDP:n uudessa asuntopoliittisessä ohjelmassa, joka on parhaillaan työn alaisena. Uusien asuntojen tuotantotarpeen vähitellen alentuessa suuntautuukin tarvittavien asuntopoliittisten toimenpiteiden painopiste yhä enemmän olemassa olevan asuntokannan käyttöön liittyviin kysymyksiin.

Kun on ryhdytty suunnittelemaan valtion asuntolainoitukseen ulottamista myös vanhojen asuntojen ostoihin, on puolueen kantana ollut, että lainoitus tulee suunnata ensi vaiheessa kunnille vuokra-asuntojen hankkimiseksi nuorille ja muille vähävaraisille asunnontarvitsijoille. Kuten esityksessä todetaan, verotustuki suuntautuu varsin runsaana myös kohtuullisen tason ylittävään asumiseen. Myös verotustuen osalta tulee päästä siihen, että sen kohdentumisessa otetaan nykyistä paremmin huomioon perheen koko ja tuen tarve niin kuin asumisen muissakin tukimuodoissa. Asuntojen vaihtoa perheen muuttuvan tilantarpeen mukaan voidaan edistää vanhoissa ikäryhmissä muuttopalkkioilla.

Puolue-toimikunta katsoo että, koska aloitteen esitys tullaan käsittelemään uuden asuntopoliittisen ohjelman yhteydessä, ei aloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

124. ASUNTOTUOTANNON RAHOITUS

Simonkylän Sos.-dem. Kilta r.y:n aloite

Eräissä tapauksissa on kunnallinen vuokratalohanke tai muu vastaava yleishyödyllinen hanke saanut valtion asuntolainan,

mutta taloa ei ole saatu kuitenkaan aikaan, koska tarvittavia rahalaitosten ensisijaislainoja ei ole saatu.

Esitämme, että SDP pyrkisi toiminnallaan siihen, että rahalaitokset velvoitettaisiin lakisääteisesti tai esim. keskuspankkiluottoehdoin lainoittamaan valtion asuntolainan saaneet hankkeet.

Valtion vuokralolainoja on myönnetty erilaisille yrityksille, säätiöille yms. Tulevat vuokralaiset maksavat kolmenkymmenen vuoden kuluessa vuokralleen talon lainat korkoineen pois, minkä jälkeen alkuperäinen sijoittaja on saanut kokonaisen vuokralalon varsin vähäisellä (n. 5 %) sijoituksella kokonaan omakseen.

Esitämme, että valtion vuokralolainoja tulee myöntää vain julkisille yhteisöille, ensisijaisesti vain kunnille, jolloin talot loppujen lopuksi jäävät yhteiskunnan omistukseen.

Tänä päivänä puhutaan yleisesti vuokralojen kannattamattomuudesta ja niitä rakentavat ensisijassa kunnat, joten uudistus on nyt helppo toteuttaa.

Tulevaisuudessa saattavat myös yksityiset sijoittajat olla taas kiinnostuneita vuokralotuotannosta.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta toteaa esityksen alkuosaan, että SDP:n aloitteesta tuli vuonna 1978 voimaan laki asuntorahoituksen neuvottelujärjestelmästä. Sen tehtäviä on varmistaa ensisijaislainojen saanti vuokraloihin. Neuvottelujärjestelmällä ei ole kuitenkaan vielä päästy tyydyttäviin tuloksiin. Vuoden 1975 puoluekokouksessa tulikin päätökseksi, että ellei asuntorahoitusta pystytä turvaamaan esitetyn neuvottelujärjestelmän avulla, tulee perustaa valtakunnallinen asuntopankki. Valtio voi ryhtyä myös muihin erityisjärjestelyihin esimerkiksi työeläkevarojen saamiseksi vuokralojen ensisijaisrahoitukseen.

Esityksen jälkiosaan puoluetoimikunta toteaa, että hallitus on esittänyt lainmuutosta, jonka mukaan vuokralolainoja myönnettäisiin vain valtioneuvoston erikseen nimeämille yhteisöille. Tämän lisäksi on vuokralojen luovutusrajoitusten voimassaoloaikaa pidennetty keinottelumahdollisuuksien poistamiseksi. Vuokralojen rakennuttaminen erilaisten yhteisöjen toimesta ja niiden omistukseen on ollut monessa tapauksessa tarpeen kuntien puuttuvan kiinnostuksen vuoksi.

Puoluetoimikunta katsoo, ettei aloite tässä vaiheessa anna aihetta erityisiin asioita koskeviin päätöksiin.

125. ASUNTOASIOIDEN HOITO KUNNISSA

Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n aloite

Kunnissa on asuntoasioiden hoito järjestetty niiden koosta riippuen eri tavalla. On kuntia, joissa asuntoasiat hoitaa maatalouslautakunta eikä sillä ole ketään asuntoasioihin perehtynyttä virkailijaa, kun taas joissakin kunnissa on asuntolautakunnat ja asuntosihteerit. Koska asuntoasioihin liittyvää päätöksentekoa ja asuntoasioiden hoitoa entistä enemmän on siirretty kuntien tehtäväksi, esittää Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y. puoluekokouksen päätettäväksi,

että kuntiin perustetaan asuntolautakunnat ja niille tarpeellinen asuntoasioihin perehtynyt henkilökunta. Näin taataan koko maassa tasavertainen asuntoasioiden hoito.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta toteaa, että kuntien asuntopoliittiset tehtävät ovat jatkuvasti lisääntyneet ja parhaillaankin on keskushallinnosta siirtymässä huomattavia asuntohallintotehtäviä kuntiin. Vaikeudet suoriutua näistä tehtävistä ovat suurimmat kunnissa, joissa ei ole asuntolautakuntaa eikä päätoimisia asuntovirkamiehiä.

Puoluetoimikunta yhtyy esitykseen ja esittää, että ensivaiheessa ainakin tietyn väkiluvun ylittäviin kuntiin tulee lakisääteisesti perustaa asuntolautakunta. Valtion on kuitenkin samanaikaisesti huolehdittava siitä, että kunnilla on taloudellisia voimavaroja asuntoasioihin perehtyneiden viranhaltijoiden palkkaamiseen.

126. PUOLIKUNNALLINEN ASUNTOTUOTANTO

Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n aloite

Puolikunnallinen asuntotuotanto on maassamme erittäin vähäistä. Riittävän pääoman puuttuessa varsinkin ensiasunnon hankkija sekä esimerkiksi eläkeläinen ei pääse pääoman puuttuessa ostamaan osakehuoneistoa tai muuta omistusasuntoa.

Edellä olevan perusteella Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y. esittää puoluekokouksen päätettäväksi,

että puolue vaikuttaisi kuntien mahdollisuuteen osallistua nykyistä enemmän kuntalaisten asunto-lojen järjestämiseen siten, että osakkeenostaja pääsisi 10—15 %:n omalla osakepääomaosuudella asuntohankkeeseen mukaan ja kunta antaisi oman lainaosuutensa osakkeenostajalle.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta toteaa, että puolikunnallisessa asuntotuotannossa kunta ottaa itseasiassa vastuun siitä asunnon rahoitusosasta, joka jää uupumaan valtion ja pankkien lainoituspanoksesta asunnonhankkijan kohtuulliseen omarahoitusosuuteen pääsemiseksi. Koska puolikunnallista tuotantoa ja asuntolainarahastointia käyttää parhaassakin tapauksessa vain osa kunnista, järjestelmä ei voi käyttökelpoisuudestaan huolimatta muodostaa pohjaa asuntorahoitusongelmien valtakunnalliselle ratkaisemiselle.

Puoluetoimikunnan kantana on, että asunnonhankkijan omarahoitusosuuden pienentämiseksi tulee päästä valtion ja ennen muuta pankkien rahoitusosuuden suurentamiseen. Omarahoitusosuuden alentaminen pitää olla osa kokonaisjärjestelmää, jossa yhdistyvät asuntosäästöpalkio, lyhyt etukäteinen säästöaika, pankkien vastaantulolainojen pidentäminen ja niiden korkotuki.

Puoluetoimikunta katsoo, ettei aloite anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

127. ELÄKELÄISTEN OMIEEN ASUNTOJEN KORJAUSTOIMINTA

Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n aloite

Eläkeläisiä asuu runsaasti omissa asunnoissaan varsinkin haja-asutusalueilla. Eläkeläiset haluavat yleensä asua omassa asunnossaan mahdollisimman pitkään. Tämä on sekä eläkeläisten että yhteiskunnan kannalta järkevää. Kuitenkin moni eläkeläinen joutuu muuttamaan omasta heikkokuntoisesta asunnostaan liian aikaisin pois, kun hänellä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia asuntonsa kunnostamiseen. Korjaustarpeen luonteesta johtuen asuntohallituksen peruskorjauslaina eikä myöskään energiakorjausavustus niiden vähäisyydestä johtuen ole monenkaan eläkeläisen kohdalla riittävä ratkaisu asuntonsa kunnostamiseen.

Tämän vuoksi Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y. esittää puoluekokouksen päätettäväksi,

että valtion ja kuntien kanssa yhteisvastuullisesti kehitettäisiin sellainen kokonaisvaltainen avustusmuoto eläkeläisten omien asuntojen peruskorjaustoiminnan turvaamiseksi ja lainoitusjärjestelmän luomiseksi, joka työvoimakustannusten lisäksi kattaisi myös materiaalikustannukset.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta toteaa, että eläkeläisasuntojen korjausavustuksia on myönnetty viime aikoina vuosittain noin

40—50 milj. markkaa ja noin 6.000—7.000 asuntoon. Avustuksia on kuitenkin jaettu lähinnä työllisyysperustein työvoimaministeriön toimesta ja pääasiassa kehitysalueiden pieniin kuntiin.

Puoluetoimikunta yhtyy periaatteessa aloitteeseen ja esittää kantanaan, että tulisi tutkia mahdollisuuksia eläkeläisasuntojen korjausavustuksien jakamiseksi nykyistä paremman sosiaalisen tarveharkinnan mukaan koko valtakunnan alueella asuntohallituksen kunnallisen kiintiöjärjestelmän kautta. Näistä avustuksista, energia-avustuksista ja peruskorjauslainoista on luotava asuntohallituksen alaisuuteen yhtenäinen järjestelmä, joka ottaa huomioon vanhusten oikeutetun tarpeen asua omassa asunnossaan mahdollisimman pitkään. Näin vähenee myös tarve rakentaa erillisiä vanhusten asuntoja ja laitospaikkoja.

128. ASUNNONHANKKIJAN OIKEUSTURVAN LISÄÄMINEN

Matinkylän Sosialidemokraatit r.y:n aloite

Matinkylän Sosialidemokraatit r.y. esittää puoluekokoukselle, että SDP hyväksyisi seuraavat asunnonhankkijan oikeusturvaa edistävät toimintalinjat:

1. SDP kiirehtii kuluttajansuojalain ulottamista asunto-markkinointiin ja asuntorakentamiseen.
2. Asuntomarkkinoinnissa tulee ottaa käyttöön asunnonhankkijan tiedontarpeen ja oikeusturvan tyydyttävä sopimusmain.
3. Asuntoyhtiölainsäädännössä on asunnonhankkijan päättävältä turvattava yhtiön perustamisesta alkaen. Rakennuttajajärjestelmä on kehitettävä asukasvaltaiseksi. Perustajaurakointi eli ns. grynderirakentaminen tulee kieltää.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy esityksen 1—2. kohtiin ja toteaa, että asunnonostajan suojassa ilmenee huomattavia puutteita ja että suojaa tulee kiireellisesti parantaa kuluttajansuojalakien tarkoittamia kulutustavaroita ja palveluksia vastaavaksi. Kuluttajansuojalakiin on sisällytettävä tarkoituksenmukaisella tavalla myös asuntokaupat.

Puoluetoimikunta toteaa, että asunto-osakeyhtiölaki on luonut Suomessa perustan poikkeuksellisen laajalle asuntojen perustajaurakoinnille. Sitä säätelevät voittopuoliset rakennusliikkeiden taloudelliset etunäkökohdat. Useim-

missä muissa Euroopan maissa on sitä vastoin lainsäädäntöä, jolla tuetaan asukkaiden eduista lähtevää yleishyödyllistä ja osuustoiminnallista asuntojen rakentamista. Sen keskeisiä kriteereitä ovat kunnallinen valvonta ja kuntien osallistuminen rakennuttajayrityksiin, voitonjaon rajoitus sekä riippumattomuus rakennusliikkeistä ja urakakilpailuun perustuva rakentaminen. Monissa maissa on perustajaurakointi kielletty valtion lainoittamassa tuotannossa. Puoluetoimikunnan kantana on, että asukasehtoisien yleishyödyllisen rakennuttamisen lakisääteinen määrittely tulee suorittaa myös Suomessa.

129. VÄESTÖNSUOJELUKOHTEIDEN RAKENTAMINEN

Uudenkylän Työväenyhdistys Toverit r.y:n aloite

Viitaten nykyiseen käytäntöön väestönsuojelukohteiden rakentamisessa esitämme että,

väestönsuojien rakentaminen keskitettäisiin siten, että ei rakenneta pieniä väestönsuojia kuten nykyisen lainsäädännön mukaan tapahtuu vaan, esim. rahoitus järjestettäisiin eri rakennusten pinta-alaneliöiden perusteella. Pinta-alaan perustuvan jyvityksen mukaan kertyvät varat kerätään rakennusrahastoon ja rakennettaisiin suurempia yhtenäisiä väestönsuojelukokonaisuuksia, eikä siten lähes joka taloon omaa kuten tällä hetkellä on käytäntö.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy periaatteessa aloitteeseen ja esittää, että puoluekokous kehottaa asianomaisia puolue-elimä selvittämään mahdollisuuksia aloitteen toteuttamiseksi.

130. YHTEISKUNNALLISEN RAKENNUSTOIMINNAN TEHOSTAMINEN

Uudenkylän Työväenyhdistys Toverit r.y:n aloite

Verrattaessa Suomea muihin pohjoismaihin voidaan todeta, että suurin osa maamme asuntorakennustuotannosta tapahtuu yksityisten rakentajien toimesta. Yhteiskunnallinen asuntorakennustoiminta kaikesta asuntorakennustuotannosta on suhteettoman pieni, siksi sitä olisi käsityksemme mukaan voimakkaasti lisättävä jotta rakennuskustannuksia voitaisiin tehokkaasti valvoa ja siten pitää asumiskustannukset kurissa.

Rakennustoiminnan ollessa voimakkaasti yksityisten rakentajien hallinnassa ja kun lisäksi maapohja on yksityisomistuksessa, ei ole ihmeteltävää, että asumiskustannukset nousevat kohtuuttoman korkealle.

Edelläolevaan viitaten esitämme,

että puoluekokous velvoittaisi edustajamme asianomaisissa puolue-elimissä ryhtymään toimenpiteisiin, yhteiskunnallisen asuntorakennustoiminnan lisäämiseen ja asuntorakennustoimintaan myönnettyjen lainojen takaisinmaksuajan pidentämiseen sekä huolehtimaan siitä, että myönnettyjen lainojen korko pysyy kohtuullisena.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 128 antamaansa lausuntoon. Valtaosalle kuntia — ehkä suurimpia kaupunkoja lukuun ottamatta — on tarkoituksenmukaista keskityä maanhankintaan, kaavoitukseen ja rakentamisen tekniiseen valvontaan sekä toteuttaa asuntotuotantoa niiden valvonnassa olevien yleishyödyllisten rakennuttajayhteisöjen avulla.

Tämän lisäksi puoluetoimikunta toteaa, että puolueen jatkuvana tavoitteena on pitää valtion lainoittaman ja sen hinta- ja laatuvalvonnassa olevan tuotannon osuus mahdollisimman suurena koko asuntotuotannosta. Niin ikään keskeisiä asuntopoliittisia tavoitteita on ollut ja tulee olemaan asuntolainojen laina-aikojen pidentäminen. Nimenomaan rahoituslaitosten kansainvälisesti erittäin lyhyiden laina-aikojen pidentäminen antaa Suomelle muihin maihin verrattuna poikkeuksellisen hyvän mahdollisuuden tasata asumiskustannuksia sekä vaimentaa energian hinnan noususta johtuvia vaikutuksia rakennus- ja lämmityskustannuksiin.

131. VALTION ASUNTOMÄÄRÄRAHOJEN OSOITTAMINEN VANHOJEN ASUNTOJEN OSTOON

Valkeakosken Työväenyhdistys r.y:n aloite

Asuntopoliitiikan painopiste oli maassamme 1950- ja 1960-luvuilla uusien asuntojen tuottamisessa. 1970-luvulla voitiin valtion asuntomäärärahoja osoittaa jo myös vanhojen asuntojen korjaamiseen. Nyt on tultu tilanteeseen, josta pääjohtaja Pekka Alanen toteaa Työväen Taloudellisen Tutkimuslaitoksen katsauksessa 3/1980 seuraavaa:

"Asuntokannan huoneistotyyppijakautuma alkaa vähitellen vastata asuntokuntien koko jakaumaa. Näin ollen se, minkälaisia asuntoja meidän pitäisi tulevaisuudessa tuottaa, riippuu lähinnä siitä, miten tehokkaasti nykyistä asuntokantaa voidaan käyttää, ts. miten tehokkaasti erikokoiset ruokakunnat saadaan sijoittumaan kokoaan vastaaviin asuntoihin." Edellämainitun tavoitteen onnistumista haittaa se, että vanhojen asuntojen kauppa on meillä vaikeasti rahoitettavissa. Asuntopoliitikassamme ja myös

pankkien toiminnassa on keskitytty rahoittamaan asuntojen tuottamista ja viime aikoina jossain määrin peruskorjaamista.

Suomessa tuotettiin välittömästi sodan jälkeen ja 1950-luvulla melko runsaasti omakotitaloja. Näiden rakentajat alkavat olla jo iäkkäitä ja heidän lapsensa eivät enää asu kotona. Omakotitalo on monesti iäkkäälle pariskunnalle turhan suuri, lämmityskustannuksiltaan kallis ja raskas hoitaa ja kunnostaa. Talot ovat useassa tapauksessa rapistumassa, mutta vielä hyvin korjauskelpoisia. Nuoret kasvavat perheet voisivat ratkaista asuntokysymyksensä melko taloudellisesti ja korkeatasoisesti hankkimalla ja kunnostamalla tällaisen vanhan omakotitalon. Samalla vanhukset voisivat asuntokaupassa saamillaan varoilla hankkia itselleen nykyisiä olosuhteitaan vastaavan asunnon. Nuoret päätyvät kuitenkin turhan usein uuden rakentamiseen, koska asunnon ostoon ei rahoitusta ole järjestettävissä yhtä helposti kuin uuden rakentamiseen. Sekä näiden ihmisten että kansantalouden kannalta ei lopputulos ole paras mahdollinen.

Saman ongelman toinen puoli esiintyy vaikeana sellaisilla paikkakunnilla, joissa työpaikat ja asukasluvu vähenevät. Tällaisillakin paikkakunnilla tuetaan valtion varoin melko huomattavaa asuntojen uustuotantoa — monesti jopa työllisyysperustein. Tällöin uusien asuntojen lainoitus on yleensä järjestetty edulliseksi ja näin ohjautuu lähes kaikki kysyntä tähän uuteen tuotantoon. Vanhojen asuntojen kysyntä on olematonta ja niiden hintataso romahtaa. Esimerkkejä löytyy vain 2—3 vuotta "vanhoista" asunnoista, joiden hinta on vain puolet uuden asunnon hinnasta. Työpaikkansa mukana ihmiset joutuvat useasti toteamaan menettäneensä myös vuosien asuntosäästönsä ja pahimmassa tapauksessa aloittamaan uudella paikkakunnalla osa entisen asuntonsa velkoja rasitteenaan. Näissäkin tapauksissa sekä asunnon vaihtajan, asunnon ostajan, että kansantalouden kannalta olisi edullista edistää vanhojen asuntojen kauppaa.

Valkeakosken Työväenyhdistys r.y. esittää,

että puoluekokous toteaisi valtion asuntomäärärahojen osoittamisen vanhojen asuntojen ostamiseen kiireellistä ratkaisua vaativaksi tehtäväksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen ja viittaa aloitteesta n:o 123 antamaansa lausuntoon.

VII

SOSIAALIPOLIITTINEN VALIOKUNTA

132. PERHEPOLITIikka - SDP:N KESKEINEN KEHITTÄMIS- KOHD E 80-LUVULLA

Tikkurilan Työväenyhdistys ry:n aloite

Perhepolitiikka tulonsiirtoineen on ollut vain yksi väestöpolitiikkaan vaikuttava keino. Lapsiperheiden aseman suunnitelmallinen kehittäminen on jäänyt toissijaiseksi kohteeksi yhteiskunnan eri sektoreista. Lapsiperheiden elämänolosuhteiden kohentaminen tulee olla lähtökohtana suunniteltaville uudistuksille. Toisistaan irrallisten tukimuotojen epäonnistumisen seurauksena on syntynyt epäoikeudenmukaisuuksia, joista yhtenä esimerkkinä voidaan mainita ns. köyhyysloukku.

Sosialidemokraattisen työväenliikkeen on otettava 80-luvulla perheen aseman kehittäminen keskeiseksi lähtökohdaksi koko yhteiskuntapolitiikalle: talous-, työvoima-, asunto-, alue-, koulutus-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveyspolitiikalle.

Asuntopoliittiset toimenpiteet

Tutkimusten mukaan juuri asuntopoliittikka on perheisiin kohdistuvista tukimuodoista ainoa, joka saattaa sanalla yksittäisen perheen koko tulevaisuuden luonteen: Lasten huostaanotto asumisvaikeuksien vuoksi, perheiden jatkuva muuttaminen alueelta ja asunnosta toiseen, ahtaasti asuminen lasten ollessa pieniä ja asumiskustannusten huomattava osuus nettotuloista perheen perustamisvaiheessa. Asumisvaikeudet heijastuvat jokaisen perheenjäsenen hyvinvointiin.

Vuokra-asuntoja ei ole tarvetta vastaavasti. Työsuhdeasunnoissa lapsiperheitä voidaan suorastaan kiristää asettamaan työnantajan edut lapsen edelle esimerkiksi äitiysloman tai lapsen sairauden ollessa kyseessä. Tulosidonnainen ja porrastettu yhteiskunnan tarjoama tuki asunnon hankinnassa on osaltaan vaikeuttamassa tilannetta erityisesti niissä pieni- ja keskituloisissa kaksilapsisissa perheissä, joissa molempien vanhempien on käytävä töissä.

Sosiaalidemokraattisella Puolueella on oltava keskeinen ote asuntopoliittikkaan. Valtiovaltaa on painostettava lisäämään vuokra-asuntotuotantoon kohdistuvia tukitoimia. Aravalainoitukseen varattuja määrärahoja tulee korottaa sekä pidentää laina-aikoja ja painottaa ne entistä "takapainoitteisemmiksi".

Lapsiperheiden tukijärjestelmien uudelleen arviointi

Toisena keskeisenä kohteena tulee pyrkiä kehittämään lapsiperheiden tukijärjestelmiä. Näistä keskeiseksi nousee lapsilisäjärjestelmän parantaminen, koska se vaikuttaa suoraan heikoimassa asemassa olevien ja keskituloisten talouteen. Nykyisen järjestelmän hajanaisuutta kuvannee parhaiten luettelo eri tukimuodoista:

- 1) verotuksessa puoliso- ja lapsivähennykset
- 2) rahallinen tuki
 - a) yleinen ilman tarvehankintaa
 - äitiysraha (on tulosidonnainen)
 - äitiysavustus
 - lapsilisä
 - b) tietyille ryhmälle kohdistuva tai tarveharkintainen
 - asumistuki
 - elatustuki
 - lapsen hoitotuki
 - sotilasavustus
 - kotihoidontuki
- 3) eläkkeet ja vakuutukset
 - yleinen perhe-eläke
 - työeläkkeisiin liittyvät perhe-eläkkeet ja lapsikorotukset

- sairausvakuutuksen huoltajalisä
- tapaturma- ja liikennevakuutusten huoltajakorotukset

- 4) maksuttomat ja alihintaiset palvelut
- a) sosiaali- ja terveyspalvelut
 - äitiys- ja lastenneuvolat
 - kouluterveydenhuolto, hammashuolto
 - terveyskeskuspalvelut v. 81 alkaen
 - päivähoido
 - kotipalvelut
 - puhe- ja kasvatusterveystoiminta
 - lasten- ja nuorten huolto
 - kunnallinen lomatoiminta
 - b) yksityisten ja yhteisöjen tarjoamat palvelut
 - Ensi Kodit
 - lomatoiminta
 - neuvonta
 - kotipalvelut
 - seurakuntien lapsi- ja nuoristyö
 - yksityiset järjestöt (muut)

Kuten edellä olevasta luettelosta voidaan havaita, ovat tukimuodot moninaiset. Niillä ei ole kuitenkaan pystytty ratkaisemaan perheiden tilannetta, vaan päinvastoin. Tuntuu siltä, että osa tukimuodoista on syntynyt osittain siksi, ettei tarpeellista ja riittävän suurta perusturvajärjestelmää ole.

Edellä luetelluissa avustumuodoissa on suurin osa sellaisia, joita tulee edelleen kehittää. Joukossa on kuitenkin myös poistettavaksi kelpaavia, niistä paras esimerkki lienee kotihoidontuki, jonka tutkimusten perusteella on havaittu kohdentuvan suurelta osin ylemmille sosiaaliryhmille.

Äitiysloma (vanhempainloma) on tarpeellinen ja sitä tulee edelleen kehittää. Vanhempainlomasta tulee löytyä ratkaisu mm. sairaan lapsen hoitokysymyksiin. Voimakkaimmin tulee kuitenkin korottaa lapsilisää, jotka tulee maksaa kuukausittain indeksiin sidottuna. Taloudellista tukea on syytä jatkaa lapsen täysi-ikäisyyteen saakka. Tällä hetkellä tuki lakkaa lapsen täytettyä 16 vuotta, jolloin lapsen aiheuttamat taloudelliset rasitteet ovat vielä suuret.

Lapsilisien suuruuteen vaikuttavia tekijöitä tulee pohtia uudelta kannalta esim.: lapsen vammaisuus tai sairaus, yksinhuoltajuus, monilapsisuus jne. Lapsen henkinen kasvu huomioon ottaen on kuitenkin lähdettävä siitä, että kahden huoltajan perhe on selkeästi perhepolitiikan kehittämisen lähtökohtana, vaikka yksinhuoltajuuteen liittyvät vaikeudet otetaan esille. Tukijärjestelmillä on estettävä perheiden hajoamista.

SDP:n perhepoliittiset toimenpiteet

Tikkurilan Työväenyhdistys esittää edellä olevan perusteella puoluekokousaloitteena seuraavaa:

Asuntotuotanto ei ole osa suhdannepolitiikkaa. Joka vuosi on tuotettava sama määrä asuntoja ja valtion rahoitus toteutetaan sen mukaisesti. Vuokra-asuntotuotantoon varattavia määrärahoja tulee tuntuvasti korottaa. Valtion asuntolainoitus tulee toteuttaa välittömästi laina-ajalta vähintään 15 vuodeksi ensisijaislainoituksen osalta ja lainoitusta tulee painottaa takaisinmaksun osalta laina-ajan loppupuolelle.

Eri avustusmuotoja tulee yksinkertaistaa ja selkeyttää.

Lapsilisät tulee korottaa 700 mk/lapsi/kk indeksisidonnaisesti ja sitä maksetaan 18 ikävuoteen asti.

Äitiysraha (vanhempainlomaraha) tulee korottaa välittömästi siten, ettei äitiysloma heikennä perheen taloudellisia toimeentulomahdollisuuksia ottaen huomioon lapsen syntymän aiheuttamat taloudelliset menot.

Kuntien mahdollisuuksia toteuttaa lapsiperheiden tarvitsemia palveluja on tuettava valtionosuusjärjestelmän avulla siten, että niitä kuntia, joissa lasten osuus väestöstä on suuri, myös tuetaan eniten.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Aloitteen asuntotuotantoa koskevalta osalta viitataan puoluetoimikunnan asuntopoliittisen valiokunnan aloitteista n:ot 123, 124 ja 126 antamiin lausuntoihin. Puoluetoimikunta yhtyy aloitteen avustusmuotojen yksinkertaistamista ja äitiysrahan korottamista koskeviin periaatteisiin ja viittaa näiltä osin sekä SDP:n puolueuuvoston 14.11.1974 hyväksymässä perhepoliittisessa ohjelmassa että SDP:n puoluekokouksen vuonna 1978 Espoossa hyväksymässä Sosialidemokratian Suunta -ohjelmassa kirjattuihin perhepoliittisiin tavoitteisiin.

Lapsilisien tuntuva korottaminen, indeksiin sitominen ja ulottaminen myös 16- ja 17-vuotiaisiin sisältyvät sosiaalidemokraattien tavoitteisiin lapsilisäjärjestelmän kehittämisestä. Aloitteessa esitetty lapsilisien markkamäärä merkitsisi kuitenkin vuositasolla 8,5 miljardin markan kustannuksia, mikä olisi 70 % sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan nykyisistä kokonaiskustannuksista ja 6,6 miljardia markkaa enemmän kuin perhekustannusten tasaukseen nyt käytetyt määrärahat. Suorien tulonsiirtojen lisäksi voimavaroja on käytettävä nykyistä enemmän myös lapsiperheiden tarvitsemien palvelujen, kuten lasten päivähoidon, kehittämiseen. Näistä syistä puoluetoimikunta ei yhdy aloitteessa esitettyyn lapsilisän markkamääräiseen tavoitteeseen.

Valtionosuusjärjestelmän vaikutuksista puoluetoimikunta toteaa, että koska valtionosuus myönnetään lapsiperhei-

den tarvitsemien palvelujen käyttökustannuksiin ja osittain myös perustamiskustannuksiin, kohdentuu valtion tukea eniten kuntiin, joissa lasten osuus väestöstä on suuri, kuten aloitteessa edellytetään. Tavoitteen toteutuminen edellyttää kylläkin, että kunta perustaa ja ylläpitää lapsiperheille palveluja kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti.

133. VÄESTÖPOLIITTISET TAVOITTEET

Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n aloite

Ennakotietojen mukaan syntyvyys tulee pienenemään ja väestön vuosittainen kasvu kääntymään laskuun 1990-luvun loppupuolella (kasvu 0,3—0,4 %). Perhekokoo pienenee koko ajan, v. 1970 maassa oli 60.000 4 lapsen perhettä, kun määrä 1980 oli enää 20.000. Samanaikaisesti yli 65-vuotiaiden osuus sekä määrällisesti että suhteellisesti kasvaa.

Mainitun kehityksen ehkäisemiseksi ja kääntämiseksi positiiviseksi esittää Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y.,

että puolue ryhtyisi tarvittaviin toimenpiteisiin lapsiperheiden kasvun edellytykset turvaavan väestöpoliittisen ohjelman aikaansaamiseksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Aloitteessa puututaan paljon keskustelua synnyttäneeseen kysymykseen. SDP:n perhepoliittisessa ohjelmassa todetaan: "Kansainvälisesti katsoen on väestöpolitiikan keskeinen ongelma väestön liikakasvu. Suomessa syntyvyys on sitä vastoin alentunut. Syntyvyyden lisäämistä on virheellisesti vaadittu yhteiskunnan itsetarkoitukselliseksi tavoitteeksi.

- Väestöpolitiikan tavoitteeksi on otettava tasapainoisen väestökehityksen turvaaminen.
- Yhteiskunnan on luotava ihmisille taloudelliset ja sosiaaliset mahdollisuudet toivomiensa lasten hankkimiseen ja huoltamiseen.
- Yhteiskuntapolitiikan keinoin on jokaiselle lapselle luotava turvalliset ja kehitystä tukevat elinolosuhteet."

Puoluetoimikunta pitää perhepoliittisen ohjelman väestöpoliittista kannanottoa ajanmukaisena ja riittävänä eikä täten yhdy aloitteen ehdotukseen erillisen väestöpoliittisen ohjelman laatimisesta.

134. SAIRAA JA VAMMAISEN LAPSEN HOITO

Kruunuhaan Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Lapsiperheiden asema Suomessa on muutenkin erittäin vaikea ja lapsen sairastuminen lisää vaikeuksia. Maassa ei ole olemassa mitään järjestelmää, jonka puitteissa jompi kumpi vanhemmista voisi jäädä hoitamaan lasta. Vanhemmat ovat eri arvoisessa asemassa sen takia, että eri työehtosopimuksissa hoito-oikeus on kirjattu eri tavoin. Maahan pitäisi kiireesti saada yhtenäinen käytäntö, jotta jompi kumpi vanhemmista voisi jäädä kotiin hoitamaan sairasta lasta työsuhdeturvan ja ansiomahdollisuuksien siitä kärsimättä (hän saisi siitä esimerkiksi korvausta samalla tavalla kuin itse sairastuessaan). Aluksi voitaisiin pyrkiä siihen, että vanhemmista jompikumpi voisi olla työstä poissa 10 päivää vuodessa alle 10-vuotiaan lapsen sairastuessa.

Toinen tärkeä asia on vammaisen lapsen kuntouttaminen, sillä yleensä se tapahtuu vanhempien työaikana ja pienten lasten vanhempien tulisi olla mukana kuntouttamistoiminnoissa. Vanhemmilla (ainakin toisella) pitäisi olla oikeus osallistua lapsen kuntouttamiseen työaikanaan täydellä palkalla. Sama oikeus tulisi olla myös terveiden lasten terveystarkastusten ja neuvola-käyntien suhteen. Ruotsissa kaikki nämä oikeudet on toteutettu.

Edellä esitettyyn viitaten Kruununhaan Sos.dem. Yhdistys esittää,

että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan ja eduskuntaryhmän ryhtymään toimenpiteisiin, että sairaan lapsen hoitoa varten luotaisiin yhtenäinen järjestelmä edellä esitettyjen periaatteiden pohjalta ja vammaisen lapsen kuntouttamiseen ja myös terveiden lasten pakollisiin terveystarkastuksiin voisivat vanhemmat osallistua ansiotason siitä kärsimättä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Sairaan lapsen hoidon osalta aloitteessa esitetty tavoite sisältyy Sosialidemokratian Suunta -ohjelmaan. Puoluetoimikunta yhtyy myös lapsen kuntoutusta ja terveystarkastuksia koskeviin aloitteen vaatimuksiin. Puolue edistää näitä tavoitteita mahdollisuuksien mukaan seuraavalla puoluekokouksikaudella yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kanssa.

135. ÄITIYSAHAN SUORITTAMINEN ERITYISTAPAUKSISSA

Vuoksenniskan Sosialidemokraattinen Naisyhdistys r.y:n aloite

Sairausvakuutuslain 23 §:ssä on säädetty seuraavaa:

- Jos lapsi syntyy kuolleena tai kuolee 72 arkipäivän kuluessa synnytyksestä taikka lapsen äiti tänä aikana luovuttaa pois

lapsensa tarkoituksenaan antaa hänet ottolapseksi, lapsen äidillä on oikeus saada äitiysrahaa vain 96 ensimmäiseltä arkipäivältä.

- Jos lapsi kuolee tai lapsi luovutetaan pois myöhemmin suorittamisaikana, lapsen äidillä ei ole tämän jälkeen oikeutta saada äitiysrahaa.

Esityksemme koskee toista kohtaa, jonka mukaan lapsen kuollessa myöhemmin äitiysrahan suorittamisaikana on äitiysrahan saaminen 24 arkipäivältä sattumanvaraista riippuen siitä onko se jo ehditty suorittaa.

Edellä mainittuun viitaten esitämme,

että puoluetoimikunta ryhtyy toimenpiteisiin, jotta kaikissa tapauksissa, jolloin lapsi kuolee äitiysrahan suorittamisaikana taataan lakisääteisesti lapsen äidille äitiysraha vähintään 24 arkipäivältä, jolloin myös synnytysloma jatkuu tämän ajan.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Sairausvakuutuksen äitiyspäivärahan määräytymissäänöksissä on puutteita, jotka johtavat joissakin tapauksissa kohtuuttomiin tilanteisiin. Puoluetoimikunta katsoo, että näitä puutteita tulee korjata ja selvittää tässä yhteydessä myös aloitteessa esitetty vaatimus.

136. NEUVOLATOIMINNAN KEHITTÄMISESTÄ

Helsingin Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Suomalainen lastenneuvolajärjestelmä on todettu hyväksi — jopa kansainvälisen mittapuun mukaan. Kasvatuspsykologisia neuvoja niiden henkilökuntaa ei ole koulutettu antamaan. Kasvatusneuvolapalvelujen käyttäjät ovat sensijaan leimaantuneet siten, että kasvatusneuvolapalveluja haetaan usein vasta liian myöhään — viranomaisten tai koulun kehotuksesta.

Asiaintilan korjaamiseksi Helsingin Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y. esittää puoluekokoukselle,

että puolue toimisi siten, että asiaryhmää tutkittaisiin ja tarvittaessa lainsäädäntöä kehitettäisiin seuraavista lähtökohdista:

- Lapsen kuusi ensimmäistä elinvuotta ovat hänen elämänsä ehkä tärkeimmät. Kasvatusneuvojen saannin tulisi tässä vaiheessa olla mahdollisimman helppoa ja luontevaa.

- Psykologiapalveluja pitäisi olla saatavissa lapsen varhaisessa kasvuvaiheessa neuvolatoiminnan yhteydessä.
- Psykologiapalveluihin pitäisi tottua.
- Psykologeilla on työttömyyttä.
- Neuvolatoimintaan pitäisi liittää oppilaitosten koulupsykologi ja -kuraattoripalvelut, joiden puute tunnetaan kipeästi monissa suuremmissa asutuskeskuksissa.
- Kasvatusneuvolatoiminta pitäisi sijoittaa em. neuvolatoiminnan kanssa "saman katon alle", jotta leimautuneisuutta saataisiin vähennettyä. Samalla olisi mahdollista vaikeammissa tapauksissa saada konsulttia-pua.
- Vaikeuksien hoitaminen tässä vaiheessa on helpompaa ja yhteiskunnalle halvempaa, kuin myöhemmin kasvatustilanteissa ja vankiloissa.
- Toimenpiteillä on ilmeisesti vaikutusta merkittävästi sukupolvien päästä ja ajan.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa perhepoliittiseen ohjelmaan, jossa lapsiperheiden neuvontapalvelujen kehittämistavoitteet vastaavat aloitteessa esitettyjä lähtökohtia. Samalla puoluetoimikunta toteaa, että kasvatusneuvonnan kehittäminen ja sen osuuden lisääminen palvelujärjestelmässämme edellyttää kaikkien näissä toimivien ammattiryhmien toimenkuvan laajentamista ja aloitteessakin tarkoitetun yhteistyön lisäämistä.

137. KRIISIAVUN JÄRJESTÄMINEN YHTEISKUNNAN TOIMESTA MAKSUTTOMASTI AVIOEROPERHEILLE

Kaijonharjun Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Suomessa tapahtuu vuosittain yli 10 000 avioeroa. Avioero aiheuttaa lähes aina sen kohteeksi joutuneille perheenjäsenille ahdistusta, kipuja ja mielenterveydellisiä vaikeuksia. Erityisen turvattomia ja avuttomia tässä muutostilanteessa ovat lapset, jotka saavat usein kokea vakavia kasvu- ja kehitysvaikeuksia.

Puolisoiden välisten ristiriitojen kärjistymisen ehkäisemiseksi ja lasten aseman ja kasvuedellytysten turvaamiseksi avioerotapauksissa yhteiskunnan tulee toteuttaa avioeroperheille kohdennettava tehostettu perheneuvonta.

Em. viitaten ehdotamme puoluekokoukselle,

että se velvoittaisi puolueen ryhtymään pikaisesti toimiin yhteiskunnan toimesta järjestettävän tehostetun perheneuvonnan tarjoamiseen avioeroperheille.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

138. HOLHOUSLAIN UUDISTAMINEN

Tapiolan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Voimassa oleva holhouslaki on vuodelta 1898. Kyseinen laki, joka oli jo sitä säädettyä ajastaan jäljessä, heijastaa sääty-yhteiskunnan ajatusmaailmaa ja asenteita. Holhouslaki ja vuonna 1971 annettu laki holhouksen järjestämisestä eräissä tapauksissa (14/71) sääntelevät yksityisten kansalaisten oikeussuhteita tavalla, joka ei ole nykyaikaisen yhteiskuntakäsityksen mukaista. Holhouslain henkeä kuvastaa hyvin lain 33 §:n 2 momentti, jonka mukaan "lapsi on kasvatettava jumalanpelkoon, hyviin avuihin ja siveyteen, niin myös taivutettava sellaisiin harjoituksiin, kuin sen sääty, tila ja taipumukset sallivat".

Holhouslain kokonaisuudistuksen tarpeellisuus ja välttämättömyys on tuotu esiin monissa yhteyksissä, viimeksi 1970-luvun alkupuolella valmistuneissa komiteamietinnöissä sekä oikeusministeriössä tapahtuneessa jatkovalmistelussa. Uudistusta kaipaavat paitsi holhouslain monet aineellisoikeudelliset ja muodolliset säännökset myös holhouslautakunnan kokoonpanoa ja valintaa koskevat säännökset, jotka ovat jyrkässä ristiriidassa kunnallislain periaatteiden kanssa. Mainittakoon, että tähän puoleen kiinnitettiin huomiota jo lakia säädettyä säätyvaltiopäivillä. Myös lautakunnan tehtäviä ja toimivaltaa sekä toimintaedellytyksiä koskevat säännökset vaativat uudistamista.

Edellä olevan perusteella Tapiolan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys esittää,

että ryhdyttäisiin pikaisiin toimenpiteisiin holhouslakiuudistuksen saattamiseksi eduskunnan käsiteltäväksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen ja viittaa perhepoliittisen ohjelman kannanottoihin holhouslainsäädännön uudistamisesta.

139. SUOJATYÖPAIKAT

Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y:n aloite

Työikäisen työtä vailla olevan henkilön sijoittaminen työhön kohtaa monasti voittamattomia vaikeuksia. Tähän johtavina syinä on työmarkkinoiden työnhakijan ammattitaitoa tai fyysistä kuntoa koskevat kiristyvät vaatimukset, työnhakijan iän asettamat rajoitukset, hänen vammautumisensa tai muut erityiset syyt. Eri tekijät saattavat tällöin johtaa siihen, että työnhakija joutuu pitkäaikaistyöttömäksi.

Tällöin merkittävänä työllistämiskeinona on suojatyöpaikkojen luominen ja varaaminen työrajoitteisille työnhakijoille. Vaikka suojatyöpaikkojen tarpeen koko maassa on laskettu olevan 15 000 paikkaa, on niitä tarjolla vain murto-osa tarpeesta. Tällöinkin invalidihuoltolain mukaisesti paikkoja ylläpitävien laitosten taustayhteisönä on kunta, kuntainliitto, ammattikoulu tai jokin invalidijärjestö. Sosiaali- ja terveysministeriö valvoo toimintaa ja myöntää valtionosuutta toiminnan aiheuttamiin käyttömenoihin. Erikseen on vielä kehitysvammaisten erityishuoltolain ja mielisairaslain alaista suojatyötoimintaa.

Vaasan lääninhallitus on v. 1979 kunnista kerättyjen tietojen nojalla arvioinut, että läänissä on yhteensä n. 1 200 suojatyön tarpeessa olevaa, mikä on 2,8 % väestöstä. Suojatyön tarpeesta 1/4 on invalidihuoltolain, 1/4 kehitysvammalain ja 1/4 mielisairaslain tarkoittamaa suojatyötä sekä loput 1/4 muunlaista suojatyön tarvetta.

Kun suojatyön tarve on ilmeinen, mutta suojatyöpaikkojen tarjonta koko maassa lähes olematon, esittää Vaasan läänin Sosialidemokraattinen Piiri r.y. puoluekokouksen päätettäväksi,

että valtiovalta ryhtyy riittävän ja koko maan alueellisesti ja ammatillisesti kattavan suojatyöpaikkaverkoston luomiseen mahdollisimman pian.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen ja viittaa puolueuudistuksen 19.11.1980 hyväksymään Sosialidemokraattisen Puolueen ohjelmaan vammaisten aseman parantamiseksi, jossa esitetään suojatyöpaikkoja koskevat tavoitteet. Ohjelman mukaan työelämää ja työhönottoa on kehitettävä siten, että vammaiset sijoittuvat ensisijaisesti avoimille työmarkkinoille. Puoluetoimikunta toteaa, että tämä ei käytännössä läheskään aina ole mahdollista, joten erityistoimenpiteitä, kuten suojatyötoimintaa ja erimuotoisia työllistämistukia on voimakkaasti kehitettävä.

140. VAMMAISTEN ASEMAN PARANTAMINEN

Helsingin Sosiaali- ja terveystyöntekijäin Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Yhteiskunnan jatkuvaa erityishuomiota vaativia ryhmiä ovat fyysisesti tai henkisesti vammaiset. Voidaan jopa pitää yhteiskunnan henkisen kehittyneisyyden mittarina sitä miten se hoitaa vammaisensa. Vammaisten erityistarpeet on huomioitava yhdyskuntasuunnittelusta alkaen. Vammaiset ovat järjestäytyneet yhä enenevässä määrin omiksi etujärjestöikseen ja niiden merkitys ja jäsenmäärä on erittäin myönteisesti kehittynyt. Vammaisten toimeentulo ei kuitenkaan ole riittävästi turvattu. Vähemmistöryhminä eriaisteisilla vammaisilla ei ole tasavertaisia edellytyksiä muihin kansalaisiin verraten turvata erilaisia tarpeitaan.

Esitämme,

että puoluekokous kiinnittäisi vammaisten huollon järjestämiseen erityistä huomiota velvoittamalla eri puolue-elimet ja puolueen edustajat toimimaan alaan liittyvissä kysymyksissä siten, että vammaisten verovähennysoikeudet asteittain lisääntyisivät ja että olemassaoleviin vähennyksiin saataisiin välittömästi tuntuva tasokorotus. Vähennysten tulisi myös seurata automaattisesti kustannuskasvusta. Samoin on taattava vammaisille oikeus heille kuuluviin etuisuuksiin joustavasti ja inhimillisesti, turhia paperisotia välttämällä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa Sosialidemokraattisen Puolueen ohjelmaan vammaisten aseman parantamiseksi sekä toteaa että vammaisten tarvitsemia palveluksia ja niiden hinnoittelua, vammaisille maksettavia rahaetuisuuksia ja verovähennyksiä on tarkasteltava sellaisena kokonaisuutena, joka parhaalla mahdollisella tavalla pystyisi turvaamaan vammaisten sekä taloudelliset että muut edellytykset täysipainoiseen elämään.

141. VEROASTEIKON ALENTAMINEN HENKILÖILLE, JOTKA ASUVAT YHTEISPERHEENÄ TYÖ- JA VANHUUS-ELÄKETTÄ SAAVIEN TAI VAMMAISIKSI RYHMITELTYJEN HENKILÖIDEN KANSSA

Korson Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Suomessa on suuri joukko kansalaisia, jotka asuvat ja samalla huoltavat iäkkäitä tai sairautensa vuoksi huoltoa tarvitsevia omaisiaan. Täten huoltajan asemassa olevat henkilöt säästävät yhteiskunnan ylläpitämiä laitospaikkoja ja luovat omaisilleen viihtyisän elinympäristön kotiloissa.

Huoltava omainen ei kuitenkaan saa merkittäviä verohelpotuksia eikä muita etuuksia tekemästään palvelutehtävästä.

Korson Sos.-dem. Työväenyhdistys r.y. esittää,

että aktivoimalla omaisia asumaan yhdessä tukea ja hoitoa tarvitsevien henkilöiden kanssa, puoluekokous ryhtyy toimenpiteisiin omaisiaan huoltavien henkilöiden verotusasteikon lieventämiseksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Verouudistuksen yhteydessä vuonna 1975 siirryttiin yhden veroasteikon käyttöön, joten aloitteessa tarkoitettaneen verovähennyksiä tukea ja hoitoa tarvitsevien henkilöiden kanssa yhdessä asuville omaisille. Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 140 antamaansa lausuntoon.

142. LIIKEVAIHTOVERON POISTAMINEN LASTEN KÄYTTÖVAATTEISTA

Korson Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Vuosi vuodelta lasten ja nuorten vaatteiden kuten suojapukujen, pitkien housujen, toppatakkien ja jalkineiden hinnat ovat nousseet enemmän kuin kulloinkin palkansaajien reaaliensiot.

Täten perheet, joissa on kaksi tai useampi lapsi, joutuvat käyttämään aikaisempaa suuremman osan tuloistaan lasten välttämättömään vaatetukseen.

Korson Sos.-dem. Työväenyhdistys r.y. esittää,

että puoluekokous ryhtyisi toimenpiteisiin, jotka johtavat liikevaihtoveron poistamiseen alle 18-vuotiaiden lasten käyttövaatteista, tai esim. menettelyyn, joka edellyttää valtion avustuksia liikevaihtoveron suorituksissa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta katsoo, että lapsiperheiden tukea tulee lisätä käyttäen jo olemassa olevia tukimuotoja ja erityisesti korottamalla lapsilisiä sekä pidentämällä niiden maksukautta. Puoluetoimikunta ei yhdy aloitteeseen.

143. "LAPSI" -KÄSITTEEN IKÄRAJAN NOSTAMINEN 12 VUODESTA 18 VUOTEEN

Korson Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Yleisissä kulkuneuvoissa ja erilaisissa muissa luokituksissa määriteltäessä aikuisen ja lapsen kustannusten eroa lapsi on ra-

jattu 12-vuotiaaksi. Tosiasiassa nykyiset nuoret 18-ikävuoteensa saakka tulevat pääasiassa toimeen vanhempiensa varoilla. Tästä syystä perheen lapsen täyttäessä 12-vuotta, hänestä aiheutuvat kustannukset kaksinkertaistuvat, johon seikkaan on yhtenä ratkaisevana syynä "lapsi" etuuden poistuminen erilaisissa mak-suissa.

Korson Sos.-dem. Työväenyhdistys r.y. esittää,

että puoluekokous ryhtyisi toimenpiteisiin, joiden perusteella lapsikäsitteen ikäraja nostetaan 12-vuodesta 18-vuoteen. Toimenpiteen seurauksena tulee olla "lastenlip-pujen" ikärajan nostaminen myös 12-vuodesta 18-vuoteen.

Puoluetoimikunnan lausunto

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen siltä osin, että monien lasta koskevien tukimuotojen osalta ikärajan korottaminen vastaamaan täysi-ikäisyysrajaa on perhepoliittisesti ja myös nuorisopoliittisesti perusteltua.

144. KANSANTERVEYSLAIN TOTEUTTAMINEN

Vallilan Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Vuonna 1972 saatiin ennen kaikkea sosialidemokraattien aloitteesta liikkeelle kansanterveysjärjestelmän kokonaisuudistus. Säädetyn kansanterveyslain yhtenä keskeisenä tavoitteena oli toisaalta yhdenvertaisten sairaan- ja terveydenhoidon mahdollisuuksien luominen koko maahan ja toisaalta ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon painottaen pyrkiä vähentämään sairastavuutta. Kun nyt tarkastellaan kansanterveyslain kyseisten tavoitteiden toteutumista, voi todeta, että tavoitteiden toteuttamisessa on edistytty varsin hyvin muualla paitsi suurissa asutuskeskuk-sissa. Kärjistyneimmirtä tämä tulee esille Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa. Suunnattaessa voimavaroja kansanterveystyön kehittämiseen ovat erityisesti Etelä-Suomen suuret kaupungit jääneet suhteellisesti niiden asukasmäärät huomioonottaen huomat-tavasti vähäisemmälle. Tästä johtuen ei uusia ajanmukaisia terveyskeskuksia ole perustettu likikään tarvittavissa määrin, ympärivuorokautisia, päivystäviä terveysasemia on liian vähän ja erityisesti terveydenhuoltohenkilökuntaa on aivan liian vähän. Valtionapuuksien rakenteen kieroutumisesta johtuen on terveyskeskuksiin hankittu edistynyttä teknillistä välineistöä joiden käyttämiseen usein ei kuitenkaan ole ollut riittävää henkilöstöä. Muun muassa edellä esitetyistä seikoista johtuen eivät Etelä-Suomen suurten kaupunkien terveyskeskukset ole kyenneet toimimaan kunnolla. Työmäärä on muodostunut kohtuuttoman suureksi, kiire ja työpaine johtavat liian vähäiseen potilaiden on-gelmiin perehtymiseen kokonaisuutena, joka puolestaan voi joh-taa potilasturvallisuuden heikkenemiseen. Suurten asutuskes-kusten terveyskeskusten heikko toimivuus on johtanut myös sii-hen, että yleisesti tuomitaan terveyskeskukset byrokraattisiksi ja

heikosti toimiviksi. Siten asetetaan kyseenalaiseksi koko kansanterveysjärjestelmän puitteissa tehty laaja kehitystyö. Sosiaalidemokraattiselle puolueelle on poliittisestikin tästä johtuen erittäin tärkeää, että kansanterveyslain tarkoittama sairauden- ja terveydenhuoltojärjestelmä saadaan kokonaisuudessaan voimaan koko maan alueella.

Edellä esitettyihin perusteisiin viitaten Vallilan sos.dem. työväenyhdistys r.y. esittää,

että puoluekokous velvoittaa puoluetoimikunnan ryhtymään pikaisiin toimenpiteisiin, jotka johtavat kansanterveyslain tavoitteiden mukaiseen kansanterveyslain yhdenvertaiseen toteuttamiseen koko maassa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen ja viittaa 16.1.1980 antamaansa kannanottoon:

"Sosialidemokraattinen Puolue on puoluetoimikunnassaan käsitellyt terveydenhuollon tilaa maassamme ja pitää välttämättömänä, että kansanterveyslaki toteutetaan suunnitelmallisesti ja eduskunnan yksimielisesti hyväksymistä tavoitteista tinkimättä myös maamme suurissa asutuskeskuksissa.

Sosiaalidemokraattinen Puolue on johdonmukaisesti ollut rakentamassa maahamme perusterveydenhuoltoa, jonka palvelukset olisivat tarjolla kaikille kansalaisille asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Kansanterveystyön uudistaminen käynnistyi 1970-luvun alussa, ja voimavarat suunnattiin aluksi maaseudulle sekä Itä- ja Pohjois-Suomeen, missä tilanne oli tuolloin vaikein. Näillä alueilla onkin kansanterveyslain toteutus edennyt hyvin myönteisesti. Kun uudistusta oli aika toteuttaa myös asutuskeskuksissa, taloudellinen tilanne muuttui, ja kehityssuunnitelmia supistettiin olennaisesti.

1980-luvun tärkeimpiä tehtäviä on turvata myös suurimpien kaupunkien asukkaille riittävät palvelut. Tämä edellyttää terveyspalveluksiin lisää voimavaroja ja myös toiminnan sisällön kehittämistä. Peruskoulu- ja päivähoitoinvestointien jälkeen suurimmissa kaupungeissa on vapautumassa taloudellisia edellytyksiä terveyskeskusten kehittämiseksi.

Kansanterveystyön kehittämistä on tarkasteltava myös työllisyyden kannalta. Terveys- ja huoltoalalla koulutusta on tuntuvasti laajennettu, ja on tärkeää, että valmistuva henkilökunta voidaan sijoittaa asianmukaisiin tehtäviin terveydenhuollon palvelujen kehittämiseksi."

145. TERVEYSKESKUSLÄÄKÄRIT TOIMIMAAN PERHELÄÄKÄREINÄ

Vuoksenniskan Sosialidemokraattinen Naisyhdistys r.y:n aloite

Vuoksenniskan Sos.Dem. Naisyhdistys haluaa kiinnittää puoluekokouksen huomion siihen keskusteluun, jota käydään perhelääkärijärjestelmän ympärillä.

Julkisuudessa on esitetty mielipiteitä siitä, että yksityislääkäreitä käytettäisiin perhelääkärijärjestelmän muodostamiseen. Mielestämme tähän ei ole aihetta mennä. Tällöin tultaisiin ilmeisesti tukemaan yksityislääkäriässä käyntiä sairausvakuutuksen varoin niin, ettei yksityislääkäriässä käynti eroaisi terveyskeskuslääkäriässä käynnistä maksultaan. Mikäli tällaisia käyttämättömiä varoja sairausvakuutuksen piirissä on, käytettäköön ne kansanterveyslain saattamiseksi edellyttämälleen tasolle myös suurissa asutustaajamissa. Silloin terveyskeskusten palveluksessa tulee olemaan riittävä määrä lääkäreitä ja terveyskeskuslääkärit voivat toimia perhelääkäreinä, mikä olisi kansanterveyslain hengenkin mukaista.

Edellä mainituin perustein esitämme,

että kansanterveyslaki saatettaisiin voimaan kaikessa laajuudessaan, jolloin terveyskeskuslääkärit voisivat kaikkialla toimia perhelääkäreinä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

SDP:n vuonna 1975 hyväksytyssä terveyspoliittisessa ohjelmassa todetaan:

"Terveyspalvelusten saatavuus ja riittävyys on turvattava. Palvelusten on myös oltava mahdollisimman lähellä väestöä. Perusterveydenhuoltopalvelusten on nojaututtava selkeään aluevastuujärjestelmään, jolloin tietyllä palveluyksiköllä on vastuu koko alueensa väestön terveydenhuollosta. Jokaisen kansalaisen on voitava selkeästi tietää, mistä ja keneltä hän voi saada ensisijaiset terveyspalvelunsa. Samalla on kuitenkin taattava yhteiskunnallisen palvelujärjestelmän sisällä joustavat mahdollisuudet valita hyvien hoitosuhteiden luomiseksi, keiden palveluksia halua käyttää".

Puoluetoimikunta viittaa myös aloitteesta n:o 144 antamaansa lausuntoon ja yhtyy ajatukseen siitä, että terveyskeskuslääkäreiden toimintaa kehitetään perhekeskeiseen suuntaan ja tällä tavalla luodaan pohja perhelääkärijärjestelmälle.

146. AIKUISHAMMASHUOLLON KIIREHTIMINEN

Helsingin Sosiaali- ja terveystyöntekijäin Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

Kansanterveyslain säätämisen jälkeen maamme hammashuolto on alkanut kehittyä suotuisasti. Erityisesti alle 17-vuotiaiden osalta on saavutettu hammassairauksien ehkäisyssä hyviä tuloksia. Näiden tulosten rohkaisemina eräät kunnat ovatkin omalla kustannuksellaan laajentaneet maksutonta hammashoitoa myös yli 17-vuotiaille ja erälle erityisryhmille. Kuitenkin suurin osa aikuisväestöstä jää osattomaksi terveyskeskusten antamasta maksullisestakin hoidosta. Siellä missä on pystytty näitä palveluja tarjoamaan kunnan koko väestölle, niihin ollaan tyytyväisiä. Tosin nykyisetkin maksut terveyskeskuksissa muodostavat vähävaraisimmille esteen hoitoon hakeutumiselle. Nämä kunnat jotka ovat pystyneet tarjoamaan hammashuoltopalveluja koko väestölleen sijaitsevat Itä- ja Pohjois-Suomessa ja ovat yleensä asukasluvultaan pieniä. Kansanterveyslaki on näin ollen pystynyt jo tähän mennessä tasoittamaan palvelujen tarjonnassa aikaisemmin vallinnutta huomattavaa alueellista epätasa-arvoisuutta. Hoitopalveluja oli tarjolla vain siellä missä oli tarpeeksi maksukykyistä kysyntää.

Nykyisin valmistuu Suomessa noin 200 hammaslääkärinä vuosittain. Yksi hammaslääkäri työllistää puolitoista hammashoitajaa ja heitä on jo jonkin aikaa valmistunut enemmän kuin on ollut heille työtä tarjolla. Nyt ei voida enää viitata hammaslääkäripulaan hammashuollon kehityksen esteenä. Kysymys on siitä mihin esimerkiksi seuraavana viitenä vuonna valmistuvat tuhat hammaslääkärinä ja vielä suurempi määrä hammashoitajia sijoitetaan. Jos ei tehdä mitään, valtaosa ohjautuu markkinamekanismin mukaan ostokykyisimpien henkilöiden ja alueiden piiriin. Jos taas hammashuoltoa halutaan kehittää suunnitelmallisesti ja järkipäisesti ohjata hoitopalveluita sinne missä niitä kipeimmin tarvitaan, on ne ohjattava kunnalliseen kansanvaltaan nojautuvan kansanterveystyön piiriin. Tämä voi tapahtua perustamalla vuosittain riittävästi virkoja terveyskeskuksiin. Selvää on, että tällöin ei riitä nykyinen vuosittainen virkakiintiömäärä. (85 hammaslääkärin virkaa joista 50 aikuishammashuoltoon, hammashoitajilla ei omaa kiintiötä).

Riittävän hammashuoltohenkilökunnan määrän lisäksi on tärkeää, että terveyskeskusten hammashuollosta perittäviä maksuja ei missään vaiheessa koroteta. Päinvastoin niiden tulisi asteittain pöistua.

Maamme aikuishammashuolto on nyt tienhaarassa, jossa on päätettävä mikä suunta otetaan. Nyt ja lähivuosina tehtävät päätökset sitovat hammashuollon kehityssuunnan kymmeniksi vuosiksi eteenpäin. Siksi ehdotamme,

että puoluekokous kiinnittäisi huomiota maamme aikuisväestön hammashuollon tilaan ja velvoittaisi puolueen edustajia sekä eri puolue-elimiä kiiruhtamaan aikuishammashuollon kehittämistä osana kunnalliseen itsehallintoon perustuvaa terveyskeskusten hammashuoltoa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen ja toteaa, että aloite vastaa pääpiirteissään niitä tavoitteita, joita puolue on asettanut terveystaloudellisen ohjelmassaan. Valtioneuvosto on myös asettanut komitean selvittämään, millä tavalla aikuisten hammashuolto voitaisiin järjestää.

147. LÄÄKEHUOLTO YHTEISKUNNALLISTETTAVA

Uudenkylän Työväenyhdistys Toverit r.y:n aloite

Lääkkeiden sekä lääkeaineiden tuonti ja lääkkeiden valmistus, että kauppa on otettava kokonaisuudessaan yhteiskunnan omistukseen ja tehtäväksi.

Tämä ala on sellainen, että sen yhteiskunnallistaminen tuottaisi yhteiskunnan kautta jokaiselle kansalaiselle hyötyä. Samalla yhteiskunnallistaminen "haltuunottaminen" johtaisi huomattaviin säästöihin, jotka nyt menevät pääasiallisesti yksityisten henkilöiden voitoiksi, hankkiessaan myönnettyjen erivapauksien avulla huomattavia tuloja toisten sairauksien kustannuksella.

Edellä olevaan viitaten esitämme,

että puoluekokous velvoittaisi edustajamme hallituksessa ja eduskunnassa toimimaan siten, että lääkehuolto kokonaisuudessaan otetaan yhteiskunnan haltuun.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Aloite vastaa pääpiirteissään SDP:n terveystaloudellisen ohjelman ja Sosialidemokratian Suunta-ohjelman tavoitteita, joiden suuntaisesti poliittisten mahdollisuuksien mukaan asteittain edetään lähtien niistä lääkehuollon osaluista, joilla yhteiskunnan vaikutusvallan lisääminen on kiireellisintä.

Puoluetoimikunta viittaa myös 25.10.1979 antamaansa byrokratian vähentämistä koskevaan esitykseen saada ilmaislääkkeet ja päivystyslääkkeet suoraan terveyskeskuksesta lääkäri-lääkärin yhteydessä.

148. UUDEN ELÄKEPOLIITTISEN OHJELMAN VALMISTAMINEN

Tapanilan Työväenyhdistys r.y:n aloite

Sosialidemokraattisen Puolueen eläkepoliittinen ohjelma on hyväksytty SDP:n puoluekokouksessa Tampereella vuonna 1972. Jyväskylässä pidetty puoluekokous vuonna 1975 hyväksyi puolestaan kannanoton eläkepoliittisen ohjelman toteuttamisesta ja

vuoden 1978 puoluekokouksessa hyväksytyssä Suuntaohjelmassa määriteltiin myös eräitä eläkepolitiikan suuntaviivoja.

Eläkepolitiikka on näytellyt keskeistä osaa viime vuosienkin sosiaalipolitiikassa. Tampereen puoluekokouksen jälkeen ovat eläketurva ja eläkejärjestelmät huomattavasti kehittyneet; jopa niin, että eläkkeiden rahoitus saattaa pitkällä tähtäyksellä muodostua ongelmaksi. Koska puolueemme eläkepoliittiset kannanotot alkavat eräiltä osin jo olla vanhentuneita, olisi syytä ryhtyä valmistelemaan uutta eläkepoliittista ohjelmaa, jossa otettaisiin huomioon viime vuosina tapahtunut eläketurvan kehitys, eri eläkejärjestelmien kehittämistarpeet sekä eläkkeiden rahoitusmahdollisuudet pitkällä aikavälillä.

Edellä esitettyyn perustuen Tapanilan Työväenyhdistys r.y. esittää,

että puoluekokous velvottaisi puoluetoimikunnan valmistelemaan puolueellemme uuden eläkepoliittisen ohjelman, joka voitaisiin käsitellä vuoden 1984 puoluekokouksessa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta toteaa, että SDP:n puoluekokouksessa Tampereella vuonna 1972 hyväksytty eläkepoliittinen ohjelma on eräiltä osin jo vanhentunut. Puoluetoimikunta selvittää seuraavalla puoluekokouksella voimassa olevan eläkepoliittisen ohjelman tarkistamistarpeen.

149. YLISUURET ELÄKKEET, PALKKOJEN JA ELÄKKEIDEN SUHDE

Helsingin Sosialidemokraattinen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Kentällä on toistuvasti osoitettu tyytymättömyyttä siihen, että eläkkeet pyrkivät nousemaan korkeammiksi tai ainakin suhteetoman korkeiksi verrattuna samasta työstä aktiivivaiheessa olevalle maksettavaan palkkaan.

Tämä ei koske niinkään työeläkkeitä kuin virkaeläkkeitä.

Helsingin Sos.dem. Työväenyhdistys esittää puoluekokoukselle,

että puolue toimisi siten, että suoritetusta työstä saatava palkka olisi aina suurempi kuin vastaavaa työtä tehneen saama eläke.

Samalla olisi pyrittävä siihen, että kansalaiset työ- ja virkaeläkkeittensä osalta olisivat tasa-arvoisempia kuin nykyään (ylieläkkeiden leikkaus). Tähän olisi käsittääksemme mahdollisuuksia, jos eläkkeiden — ainakin suurien — nousu sidottaisiin seuraamaan kulloistakin palkkaratkaisua.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa eläkepoliittiseen ohjelmaan ja toteaa, että aloitteessa mainittu ylieläkeongelma on pääsiallisesti ratkaistu muuttamalla eläkeindeksiä ja eläkkeen perusteena olevan palkan säännöksiä. Edelleen puoluetoimikunta toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriön asettama eläketoimikunta parhaillaan selvittää ylisuurten eläkkeiden osalta degressiivisen eli asteittain alenevan eläkeasteikon toteuttamismahdollisuuksia.

150. ELÄKEIKÄRAJAN ALENTAMINEN 60 VUOTEEN

Kyröskosken Työväenyhdistys r.y:n aloite

Kyröskosken Työväenyhdistys esittää,

että puolueen olisi ryhdyttävä ponnekkaasti ajamaan eläkeikärajan alentamista 60 ikävuoteen ja eläkepalkan karttumisprosentin korottamista siten, että eläkkeelle siirtyvä saisi saman palkan jo nyt kuin valtion sekä kuntien viroista eläkkeelle siirtyvät.

Kyseiset uudistukset toteutuessaan toisivat tasa-arvoa maamme eläkepolitiikkaan ja poistaisivat tsaarivallan aikaisia kummajaisia eläkejärjestelmistämme.

Eläkkeelle siirtyminen voisi olla vapaaehtoista kuuteenkymmeneenviiteen ikävuoteen asti.

Koska maassamme on krooninen työttömyys ja koskettaa se erittäin raskaasti nuoria ikäluokkia, helpotettaisiin yllämainitulla ratkaisulla nuorien ikäluokkien työelämään pääsyä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa SDP:n puoluekokouksen vuonna 1972 Tampereella hyväksymään SDP:n eläkepoliittiseen ohjelmaan, SDP:n puoluekokouksen vuonna 1975 Jyväskylässä hyväksymään kannanottoon eläkepoliittisen ohjelman toteuttamisesta sekä SDP:n puoluekokouksessa vuonna 1978 Espoossa Sosialidemokratian Suunta -ohjelmassa hyväksytyyn kannanottoon, jonka mukaan eläkekästä ja työkyvyttömyyssäännöksiä on tarkistettava siten, että eläkeratkaisuissa voidaan nykyistä joustavammin ottaa huomioon ihmisen työkyky ja yksilölliset ominaisuudet. Puoluetoimikunta toteaa edelleen, että eläkeikäkysymystä selvittää valtioneuvoston 30.12.1977 asettama eläkeikäkomitea, jossa puolueen edustajat pyrkivät puolueen asettamien tavoitteiden toteuttamiseen.

151. NAISTEN ELÄKEIÄN ALENTAMINEN

Keuruun Sos.-dem. Naisyhdistys r.y:n aloite

Naisten eläkeikärajan alentaminen olisi mielestämme otettava vakavasti puolueen ohjelmaan.

Naisen rooli ja työurakka on kaksinkertainen. Lapset ja koti on hänen hoidettava varsinaisen leipätyönsä ohella. Tosin uudempien kasvatuseriaatteiden mukaan on miesten osuus kodinhoidossa menossa hyvään suuntaan. Katsomme kuitenkin, että naisen voimavarat joutuvat suuremmalle rasitukselle. Teknistyvä työelämä vaatii koulutusta, jota vanhempi henkilö ei enää pysty vastaanottamaan samalla tavoin kuin nuori ihminen, tästä on haittaa työlle ja stressiä työntekijälle.

Eläkeikärajat muissa maissa ovat alhaisemmat.

Puolue on kiitettävästi ajanut nuorten perheiden kaikkinaisia etuisuuksia ja on saatu parannuksia aikaan, nyt olisi aika ajatella vielä työelämässä mukana olevien elämän helpottamista.

Esitystämme tukee maassamme vallitseva työttömyys nuorten ja etenkin naisten kohdalla.

Kiitettävällä tavalla on valtiovallan toimesta tätä yritetty torjua ns. puolipäivätyöllä. Tämä työmuoto ei mielestämme voi tyydyttää nuorta koulutettua henkilöä pitkän päälle. Puolipäivätyö tuntuu irralliselta, eikä sitä missään tapauksessa voi ajatella elämäntehtävänä, koska nuori on saanut itselleen ja yhteiskunnalle kalliiksi tulleen koulutuksen. Toisaalta käytäntöön ehkä tottuu ja kun puolesta päivästä saadaan työttömyyskorvaus, niin saattaa käteen jäävä rahamäärä olla suurempi kuin varsinaisella työntekijällä tai viranhaltijalla. Tästä syntyy harhauttava turvallisuudentunne joka ei koskaan voi antaa sitä tyydytyksen tunnetta minkä työ ihmiselle parhaimmillaan voi antaa.

Yhdistyksemme esittääkin,

että puoluekokous velvoittaa puolue-elimet ryhtymään toimenpiteisiin naisten eläkeiän alentamiseksi 55 ikävuoteen, valitsemisen oikeus on kuitenkin säilytettävä, sekä nuorten työntekijöiden työllistäminen kokopäivätyöksi.

Sosiaalimenojen kasvua on pyrittävä hillitsemään.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa aloitteesta n:o 150 antamaansa lausuntoon.

Nuorten työntekijöiden työllistämisen osalta puoluetoimikunta pitää aloitetta perusteltuna.

152. KOKO RAKENNUSALA LEL:N PIIRIIN

Helsingin Rakennustyöväen Sos.-dem. Yhdistys r.y:n aloite

153. KOKO RAKENNUSALA LEL:N PIIRIIN

Turengin Työväenyhdistys r.y:n aloite

Rakennusalan eri ammattien työntekijät on pääosin eläkevakuutettu LEL:n mukaan. Rakennus-, metsä- ym. LEL-alojen luonteen ja työolosuhteet huomioon ottavana erikoislakina LEL antaakin piiriinsä kuuluville työntekijöille oikeudenmukaisemman eläketurvan kuin mitä TEL antaisi. Työmarkkinajärjestöjen hallitsema LEL:n Työeläkekassa koetaan lisäksi työntekijöiden keskuudessa enemmän omaksi eläkelaitokseksi kuin TEL:iä hoitavat vakuutusyhtiöt.

LEL:n soveltamispiirin määrittelevät LEL 1 §, LEL 1 A § ja LEL:n soveltamisesta annettu asetus. Näissä säännöksissä on lueteltu ne työalat, joilla työskenteleviin työntekijöihin LEL:lä sovelletaan.

Vuoden 1969 lainmuutoksella ne putki- ja sähköalan työntekijät, jotka ovat muun kuin rakennusliikkeen palveluksessa, siirrettiin TEL:n piiriin.

Tuloksena tästä kymmenen vuoden TEL-kokeilusta on ollut, että huomattavan monet putki- ja sähkömiehet ovat useiden työsuhteittensa osalta joutuneet väliinputoajan asemaan ja saaneet tyytyä huomattavasti pienempään eläkkeeseen kuin mitä LEL, aikarajoituksitta kaikki työsuhteet huomioivana eläkelakina olisi antanut.

Lisäksi eläketurva heikkenee niissä tapauksissa, jolloin työntekijä saman vuoden aikana on sekä LEL:n että TEL:n piirissä niin kuin putki- ja sähkömiehet nykyisen lain mukaan saattavat usein olla. Erityisen merkitykselliseksi siirto eläkejärjestelmien välillä tulee työkyvyttömyystapauksissa. Tämä johtuu erilaisesta tulevan ajan palkan laskentatavasta.

Rakennusalan työntekijöiden työeläkkeiden turvaamiseksi ja eläkejärjestelmän saattamiseksi sekä työntekijän että työnantajan kannalta yksinkertaisemmaksi esitämme,

että kokous velvoittaa valittavat hallintoelimet toimimaan siten, että kaikki rakennuksilla tehtävä työ katsotaan LEL:n piiriin kuuluvaksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteeseen.

154. SAIRAUSVAKUUTUSLAIN MUKAISEN PÄIVÄRAHA-JÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

Kontulan Sosialidemokraatit r.y:n aloite

Sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan tehtävänä on korvata sairaudesta aiheutuvaa ansionmenetystä. Tarkoituksena on alunperin ollut, että päiväraha olisi ansiotuloihin suhteutettu korvaus. Kun päivärahan määrän perusteena olevaa vuositulon ylärajaa — 25500 mk — ei ole korotettu vuoden 1970 jälkeen, on päivärahan merkitys palkansaajien toimeentulon turvaajana vähentynyt (enimmäispäiväraha on 38—57 mk/pv). Jos tuo summa olisi seurannut ansiotason kehitystä, sen pitäisi olla noin 80000 mk.

Päivärahan verovapauden sekä siitä johtuvien vääristymien on katsottu olleen esteenä sille, ettei päivärahan kattoa ole voitu korottaa vuosikymmeneen eikä toteuttaa muitakaan tarpeellisia päivärahaa koskevia uudistuksia, joita kuitenkin on eri työryhmien toimesta selvitetty jo vuosikausia.

Huolestuttavaa asiassa ovat suunnitelmat luoda julkisen päivärahajärjestelmän rinnalle yksityisten vakuutuslaitosten avulla lisäpäivärahajärjestelmä. Uudistuksen tavoitteena oleva palkansaajien toimeentuloturvan parantaminen on sinänsä oikea, mutta tällainen rinnakkaisjärjestelmä ei voi olla yhteiskunnan edun eikä sosialidemokraattisen puolueen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukainen. Järjestely mutkistaisi edelleen nykyin jo varsin monimutkaista sosiaaliturvajärjestelmäämme, lisäisi hallintokuluja ja byrokratiaa sekä tukisi yksityisten vakuutuslaitosten voitontavoittelua sairastavien kustannuksella.

Kontulan Sosialidemokraatit r.y. tekee puoluekokoukselle aloitteen, että

puoluekokous velvoittaisi sosialidemokraattiset kansanedustajat ja ministerit toimimaan niin, että yhteiskunnan valvonnassa oleva sairausvakuutuslain mukainen päivärahajärjestelmä kehitetään puolueen periaatteiden mukaisesti kaikille riittäväksi ja oikeudenmukaiseksi sairausajan toimeentuloturvaksi.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta yhtyy aloitteessa esitettyihin näkökohtiin ja esittää, että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin sairausvakuutuslain mukaisen päivärahajärjestelmän kehittämiseksi. Puoluetoimikunta toteaa kuitenkin, että sairausvakuutusuudistuksen viivästyessä tai jäädessä riittämättömäksi joudutaan palkansaajille välttämättömän sairausturvan takaamiseksi selvittämään myös muita mahdollisuuksia.

155. PAKOLLINEN TAPATURMAVAKUUTUS YHTEISKUNNAN HOIDETTAVAKSI

Koskenmäen Työväenyhdistys r.y:n aloite

Työntekijäin pakollinen tapaturmavakuutus on osa lakisääteistä sosiaalivakuutusta, jonka työväenliikkeen periaatteiden mukaisesti tulisi olla yhteiskunnan hoitamaa. Vuonna 1948 säädetty nykyinen tapaturmavakuutuslaki sisältääkin säännökset, jotka mahdollistavat yhteiskunnan hoitaman tapaturmavakuutusjärjestelmän. Säännösten mukaan, jos valtion vakuutuslaitos perustetaan, sen tehtäväksi voidaan antaa tapaturmavakuutuksen hoitaminen. Lain mukaan voi myös yksityinen vakuutusyhtiö hoitaa tätä vakuutusta valtioneuvoston antaman toimiluvan perusteella. Käytäntö on kuitenkin muodostunut sellaiseksi, että tapaturmavakuutus on pääosin yksityisten vakuutusyhtiöiden hoidossa valtioneuvoston antamien toimilupien perusteella. Vain valtion palveluksessa olevien osalta vakuutuksen hoitaa valtion tapaturmavirasto.

Nykyisessä yksityisten vakuutusyhtiöiden hoitamassa järjestelmässä on haittekohtia, joista osa kohdistuu tapaturman kohteeksi joutuneisiin henkilöihin ja osa on luonteeltaan periaatteellisia. Esimerkiksi tapaturmakorvauksen viipyminen aiheuttaa usein tilanteen, jolloin henkilö joutuu odottamaan korvauksen saamista pitkänkin aikaa ilman välttämätöntä tuloa. Yksityisissä vakuutusyhtiöissä katsotaan korvausasiaa usein mieluummin työnantajan kuin tapaturman uhriksi joutuneen henkilön kannalta, mihin ei olisi vaaraa, jos yhteiskunta hoitaisi vakuutuksen. Periaatteelliselta kannalta on väärin, että yksityiset vakuutusyhtiöt hyötyvät pakollisesta vakuutuksesta, joka ei edellytä hankintaa eikä markkinointitoimintaa. Kun tapaturmavakuutus on luonteeltaan verrattavissa sairausvakuutukseen, joka myös korvaa työtulon menetystä ja sairauden aiheuttamia kuluja, olisi ilmeisesti mahdollista ja tarkoituksenmukaista, että tapaturmavakuutus hoidettaisiin yhteiskunnan toimesta sairausvakuutuksen yhteydessä. Tällöin jo olemassaolevaa palvelupisteiden verkkoa käyttäen saataisiin korvausasiat maan eri osissa helposti tavoitettaviksi ja välttyttäisiin uuden verkoston luomisesta. Tätä puoltaisi myös se, että molempien lakien mukainen vakuutus usein kohdistuu samaan korvaustapaukseen, jolloin myös toisiinsa niveltävien korvausten yhteensovittaminen helpottuisi.

Koskenmäen Työväenyhdistys esittää, että

puoluekokous päättäisi antaa puoluetoimikunnan tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin pakollisen tapaturmavakuutuksen siirtämiseksi yksityisiltä vakuutusyhtiöiltä yhteiskunnan hoidettavaksi sairausvakuutusjärjestelmän yhteydessä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta viittaa SDP:n puoluekokouksen vuonna 1972 Tampereella hyväksymään vakuutuspoliittiseen oh-

jelmaan ja toteaa ensi vaiheessa olevan tärkeätä lisätä palkanansaitsijaa ja heidän etujärjestöjensä osallistumismahdollisuuksia tapaturmavakuutuksessa. Lopullisena tavoitteena pakollisen tapaturmavakuutuksen kehittämisessä on sen antaminen yhteiskunnan hoidettavaksi siinä järjestyksessä, kuin nämä toimenpiteet todetaan vakuutettujen ja yhteiskunnan etujen kannalta tarkoituksenmukaisiksi. Tällä hetkellä vakuutettujen etujen parantaminen on keskeinen asia.